

RIGO Research en Advies
Woon- werk- en leefomgeving
www.rigo.nl

EINDRAPPORT

Buurtfoto Wildeman- en Blomwijk- kerbuurt

Naar een gezamenlijk uitgangspunt, visie en stu-
ringsmogelijkheden

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij RIGO. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. RIGO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Foto voorkant: Nieuw-West Express

EINDRAPPORT

Buurtfoto Wildeman- en Blomwijk- kerbuurt

Naar een gezamenlijk uitgangspunt, visie en stu-
ringsmogelijkheden

Opdrachtgevers

Stadgenoot

Projectnummer

P37110

Datum

9 juli 2018

Auteurs

5.1, 2, 5.1, 2, e

5.1, 2, e

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doelstellingen en onderzoeksvragen	3
1.3	Onderzoeksopzet	3
1.4	Leeswijzer	5
2	De foto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt	6
2.1	Sociale index	6
2.2	Interventies en onderzoeken uit het verleden	8
2.3	Kaartentool	10
2.4	SWOT-analyse	13
3	Van foto naar doelen	16
3.1	Visie: de (toekomstige) functie van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt	16
3.2	Doelen	16
3.3	Van doelen naar sub- en SMART-doelen	17
4	Wat werkt: aandachtspunten, interventies en maatregelen	20
4.1	Leefomgeving	20
4.2	Vertrouwen	24
4.3	Competenties	25
4.4	‘Nieuwe’ instroom bevorderen	32
4.5	Interventies kiezen	35
5	Hoe nu verder?	38
5.1	Waar staan we nu?	38
5.2	Aanbevelingen voor vervolg	38
5.3	Aandachtspunten monitoring met Sociale index	39

1 Inleiding

In het kader van de integrale aanpak hebben Eigen Haard, Stadgenoot en het Stadsdeel Nieuw-West de handen ineen geslagen om de Wildeman- en Blomwijckerbuurt te verbeteren op zowel sociaal als op economisch en fysiek gebied. Om tot een gezamenlijk uitgangspunt te komen hebben genoemde partijen RIGO Research en Advies opdracht gegeven om de buurt te analyseren en een buurtfoto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt te maken. In voorliggende rapportage worden de resultaten daarvan gepresenteerd. In navolgende paragrafen wordt ingegaan op de achtergrond van het onderzoek, de doelstelling met bijbehorende onderzoeksvragen en de onderzoeksopzet. Tot slot wordt in de leeswijzer de opbouw van het rapport toegelicht.

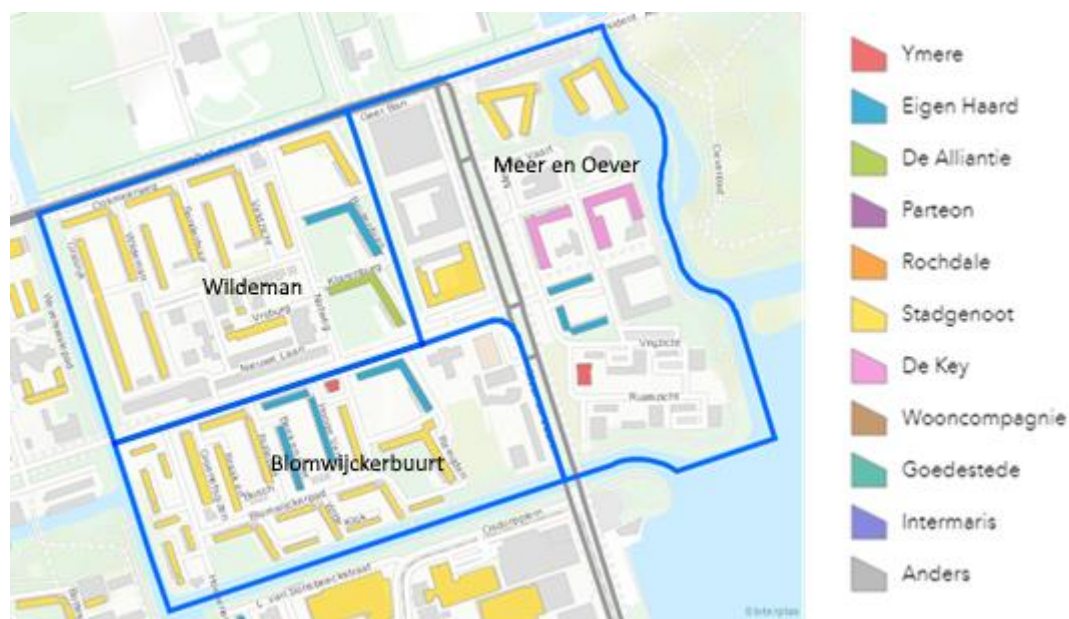
1.1 Achtergrond

1.1.1 Samenstelling buurt

De Wildeman- en Blomwijckerbuurt is gelegen in de wijk Osdorp-Oost in het stadsdeel Nieuw-West. De buurt telt bijna 5.000 inwoners en iets meer dan 2.400 woningen. Nagenoeg (98 procent) alle woningen zijn relatief kleine meergezinswoningen, voornamelijk naoorlogse portieketageflats en galerijwoningen. Driekwart van de woningen is een driekamerwoning en het merendeel van de woningen is kleiner dan zestig vierkante meter (OIS, 2017).

Vrijwel alle woningen zijn in het bezit van woningcorporaties. Stadgenoot bezit de meeste woningen in de buurt, gevolgd door Eigen Haard. Daarnaast is zo'n 10 procent van de woningen een koopwoning, deze bevinden zich met name in de straat Vrijburg (OIS, 2017).

figuur 1-1 Woningbezit Wildeman- en Blomwijckerbuurt

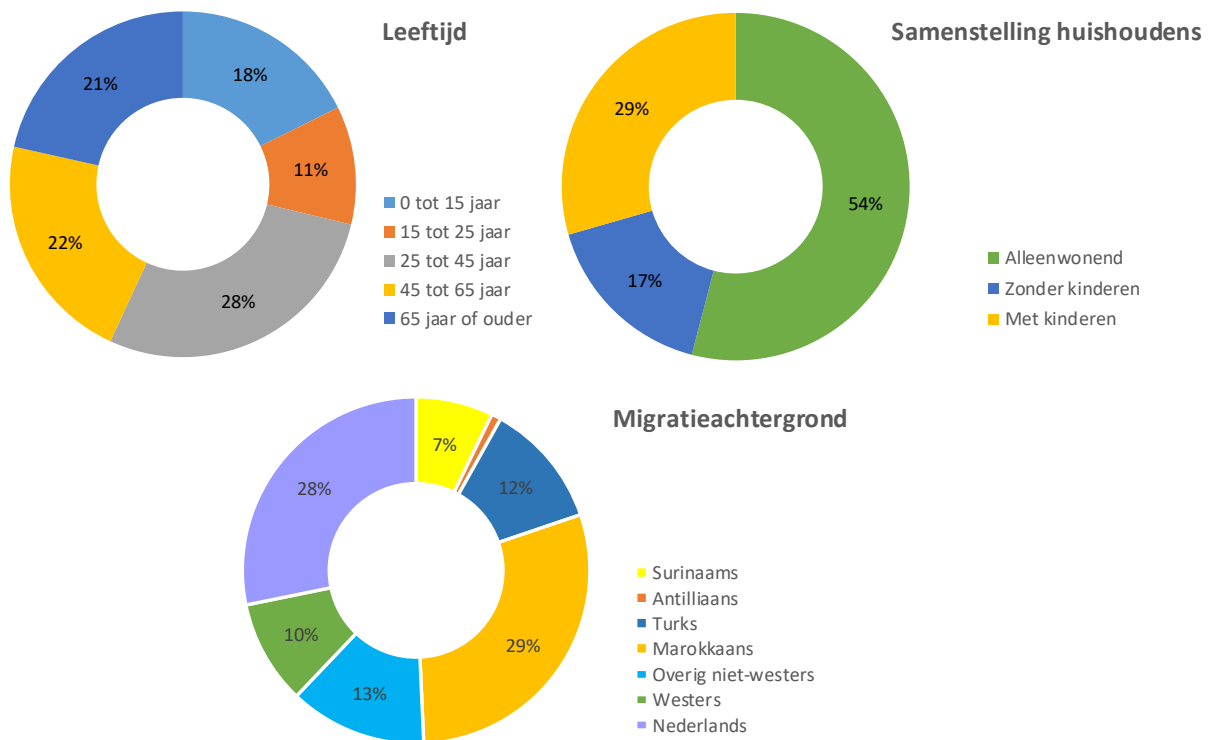

Bron: Dataportaal gemeente Amsterdam, 2017, bewerking RIGO

Ruimschoots de helft (54 procent) van de woningen wordt bewoond door een éénpersoons-huishouden. Een kleine derde (29 procent) wordt bewoond door gezinnen en 17 procent van de woningen door tweepersoonshuishoudens zonder kinderen.

Wat betreft leeftijdsverdeling is de Wildemanbuurt een divers buurt; alle leeftijdsgroepen zijn goed vertegenwoordigd. Het merendeel (bijna 60 procent) van de bewoners heeft een Marokkaanse of Nederlandse achtergrond.

Figuur 1-2 Achtergrondkenmerken bewoners

Bron: OIS en CBS, 2017

1.1.2 Leefbaarheid

Met de leefbaarheid in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt is het niet best gesteld en de buurt staat slecht bekend. In de afgelopen jaren is er daarom vanuit woningcorporaties, Stadsdeel Nieuw-West, maatschappelijke organisaties en buurtinitiatieven veel aandacht uitgegaan naar de buurt. Projecten die de revue hebben gepasseerd, zijn zowel fysiek als sociaal-maatschappelijk van aard.

Op fysiek gebied waren er in 2010 grootse sloop- en nieuwbouwplannen (stedelijk vernieuwingsplan Parkstad), die omwille van de economische crisis niet zijn uitgevoerd. Dit heeft er volgens professionals en bewoners onder andere toe geleid dat het vertrouwen van de bewoners in de Gemeente en woningcorporaties is verminderd.

Vele sociaal-maatschappelijke interventies hebben de afgelopen jaren in de buurt plaatsgevonden. Deze interventies variëren van projecten ter bevordering van de gezondheid, ter ondersteuning bij de opvoeding tot projecten ter stimulering van lokaal ondernemerschap. Monitoring en evaluatie van de verschillende interventies heeft in de afgelopen jaren niet

tot nauwelijks plaatsgevonden (of zijn niet breed gedeeld). In hoeverre de interventies effectief zijn geweest is dan ook in de meeste gevallen niet bekend. De algemene indruk is dat er ondanks alle inspanningen tot op heden nauwelijks iets verbeterd is in de Wildemanbuurt.

1.2 Doelstellingen en onderzoeksvragen

De doelstelling van het door RIGO uitgevoerde onderzoek is om een streep onder het verleden te zetten en op basis van een gedegen analyse een gezamenlijk beeld van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op te stellen (nulmeting oftewel buurtfoto). Aan de hand van deze analyse stellen we een visie op met bijbehorende doelen voor de buurt. Als laatste geven we inzicht in maatregelen en instrumenten die ingezet kunnen worden om die doelen te bereiken.

In dit kader zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Hoe staat de Wildemanbuurt er vandaag de dag voor op fysiek, economisch en sociaal gebied?
2. Welke kansen en bedreigingen zijn te onderscheiden op fysiek, economisch en sociaal gebied voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op de korte en de middellange termijn?
3. Welke doelen (zoveel mogelijk SMART geformuleerd) streven we op de korte en middellange termijn na voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op fysiek, economisch en sociaal gebied?
4. Welke interventies, maatregelen of voorzieningen dragen bij aan het verwezenlijken van deze doelen?

1.3 Onderzoekopzet

1.3.1 Functies van buurten

In dit onderzoek zijn we uitgegaan van de theorie dat elke buurt in de stad een eigen functie heeft met een bijbehorende dynamiek¹. Uit vrijwel elke buurt vertrekken regelmatig huishoudens en vestigen zich weer nieuwe huishoudens. Vaak wordt het (door professionele partijen) als zorgwekkend ervaren als de instroom van huishoudens voornamelijk bestaat uit lage inkomensgroepen, zeker als dit gepaard gaat met de uitstroom van hogere inkomensgroepen uit dezelfde buurt. Gevreesd wordt dat de buurt in een neerwaartse spiraal terecht komt.

De vraag die daarbij vaak vergeten wordt is welke ontwikkeling huishoudens in een buurt doormaken. Sommige buurten functioneren als het ware als een roltrap. (Startende) huishoudens met een relatief lage sociaal economisch status (SES) stromen de buurt in, ze maken een ontwikkeling door (vinden betaald werk, ronden een studie af of vinden een partner) en stromen vervolgens (met een hogere SES) weer uit naar een andere buurt.

¹ Musterd, 5.1, 2, e 5.1, 2, e en 5.1, 2, e (2015) De buurt als jas. Dynamische huishoudens in een veranderlijke stad, AUP

Waar op buurtniveau alleen de instroom van lage inkomensgroepen en de uitstroom van hogere inkomensgroepen zichtbaar is, kan een dergelijke buurt op huishoudensniveau een belangrijke functie vervullen, vooral voor huishoudens aan het begin van hun woon carrière. Daartegenover staat dat een lage verhuisdynamiek in een buurt niet altijd betekent dat alle huishoudens gelukkig en tevreden zijn en daarom niet willen verhuizen. Door gebrek aan alternatieven kunnen huishoudens behoorlijk ‘vastzitten’ in de buurt.

Niet elke buurt kan en hoeft als roltrap te functioneren. Er zijn bijvoorbeeld huishoudens met een relatief lage SES waarbij het niet in de lijn der verwachting ligt dat zij in de komende jaren een sociaal-economische stijging zullen doormaken. Voor deze huishoudens is verhuizen naar een andere buurt of een andere (betere) woning of buurt wellicht helemaal geen haalbare kaart. Zij willen in hun eigen buurt in een prettige woonomgeving en woning blijven wonen.

Belangrijker is dan ook dat er in de stad als geheel een voldoende breed palet aan buurten beschikbaar is. Ieder type buurt heeft een functie voor specifieke huishoudens met bepaalde kenmerken die in een bepaalde fase van hun leven verkeren.

In deel A van dit onderzoek (de buurtfoto) brengen we zo goed mogelijk in beeld welke functie de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op dit moment vervult voor de bewoners. Aan de hand daarvan stellen we een visie op voor de functie die de buurt idealiter gezien zou kunnen vervullen in Amsterdam als geheel en voor haar bewoners. In deel B werken we deze visie uit in doelen, subdoelen en mogelijke interventies om deze doelen te bereiken.

1.3.2 Aanpak

Het onderzoek heeft plaatsgevonden als onderdeel van een programmatische buurtaanpak. Daarbinnen zijn verschillende stappen te onderscheiden, die in navolgende figuur schematisch zijn weergegeven. We lopen alle stappen daarna kort door.

Zien

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn verschillende onderzoeksmethoden en instrumenten met elkaar gecombineerd. De basis voor de foto is gemaakt met behulp van een **sociale index** op buurtniveau. Om de foto scherper te maken is **deskresearch** gedaan met betrekking tot onderzoeken en interventies die in de afgelopen jaren in de Wildeman- en

Blomwijckerbuurt hebben plaatsgevonden. Hiermee is inzicht verkregen in de context waarbinnen de foto is genomen. Om op details in te kunnen zoomen en tot lokaal specifieke inzichten te komen is een **kaartentool** op complexniveau gebouwd.

Vinden

Op basis van de sociale index, de deskresearch en de kaartentool is een SWOT-analyse uitgevoerd, wat betekent dat de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt in beeld zijn gebracht.

Ambiëren

De uitkomsten van de SWOT-analyse vormden de basis voor het opstellen van een visie met bijbehorende doelen voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt. Deze visie en doelen zijn met het Stadsdeel, Stadgenoot en Eigen Haard besproken en met elkaar vastgesteld.

Doen

Met behulp van deskresearch hebben we inzicht verkregen in de werkzame principes van diverse interventies en maatregelen die bij kunnen dragen aan het behalen van de gestelde doelen. In het laatste hoofdstuk geven we advies en aanbevelingen voor hoe nu verder te gaan.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de foto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt gepresenteerd, evenals de uitkomsten van de SWOT-analyse. Hoofdstuk 3 gaat in op de (toekomstige) visie voor de buurt en de doelen die aan de hand daarvan zijn opgesteld. In hoofdstuk 4 worden handvatten aangereikt voor interventies en maatregelen die zouden kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen. Ter afsluiting bevat hoofdstuk 5 enkele aanbevelingen die we op basis van onze bevindingen kunnen meegeven voor het vervolg.

2 De foto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt

Zoals in het voorgaande hoofdstuk beschreven staat, zijn verschillende onderzoeksmethoden en instrumenten ingezet om tot een zo scherp mogelijke foto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt te komen. De resultaten worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Als eerste wordt ingegaan op de sociale index die is opgesteld voor de buurt. Daarna volgt een beknopte analyse van de interventies en onderzoeken die in het verleden hebben plaatsgevonden in de buurt. We verwijzen kort naar de opgestelde kaartentool en tot slot bespreken we de opgestelde SWOT-analyse.

2.1 Sociale index

De sociale index is een wetenschappelijk onderbouwd instrument waarmee op buurtniveau inzicht gegeven wordt in de staat van een buurt op vier dimensies:

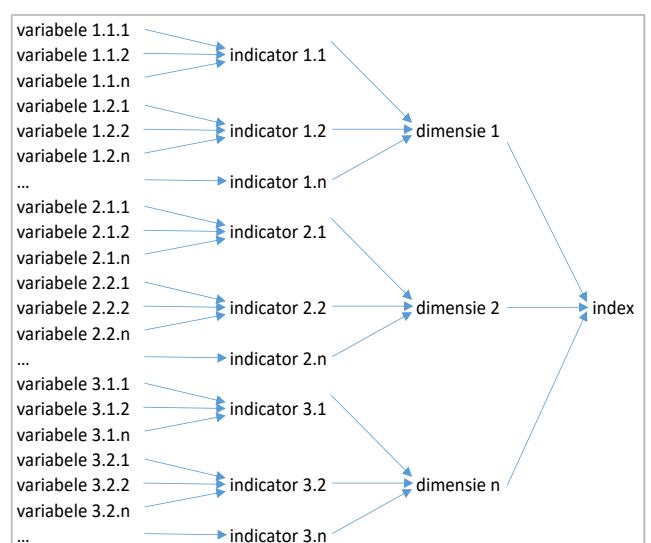
- ✓ competenties van bewoners;
- ✓ leefomgeving;
- ✓ meedoen;
- ✓ binding.

De scores op deze dimensies worden idealiter bepaald op basis van zowel subjectieve gegevens (beleving van bewoners) als objectieve gegevens (kerncijfers en registraties).

In de systematiek van de sociale index bepalen meerdere indicatoren gezamenlijk de scores op de vier dimensies. De waarde van een indicator kan op zijn beurt op meerdere cijfers ('variabelen') gebaseerd zijn. Het spreekt voor zich dat de keuze en invulling van de indicatoren bepalend is voor het uiteindelijke beeld van de sociale index.

Om alle dimensies van de index voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt te vullen, is zoveel mogelijk bestaande kwantitatieve data verzameld. Het gaat hierbij zowel om enquête-data (vertegenwoordiging van de beleving van bewoners) als om data uit registraties (waarmee een zo objectief mogelijk beeld wordt geschetst). Deze data is waar nodig genormeerd, wat wil zeggen dat percentages of andere (index)scores zijn vertaald naar rapportcijfers. Dat is gebeurd ten opzichte van het Amsterdams gemiddelde, dat gelijk is gesteld aan een 6,0.

Een overzicht van alle indicatoren is te vinden in bijlage 1.

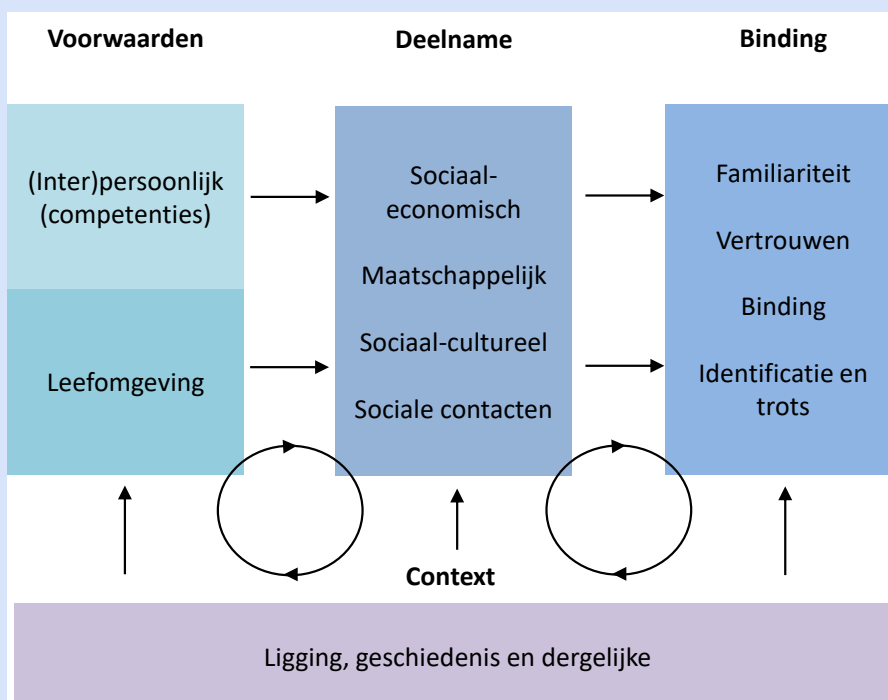

Het achterliggende conceptueel model van de sociale index

Het sociaal-maatschappelijk profiel van een buurt omvat vele terreinen. In de sociale index worden daarom verschillende soorten indicatoren (variabelen) opgenomen. Het achterliggende conceptueel kader is behulpzaam bij het in onderlinge samenhang interpreteren van de verschillende variabelen en indicatoren. Het conceptueel kader van de sociale index is gebaseerd op de vele (wetenschappelijke) literatuur die er is over maatschappelijk kapitaal en de sociale kwaliteit van buurten.

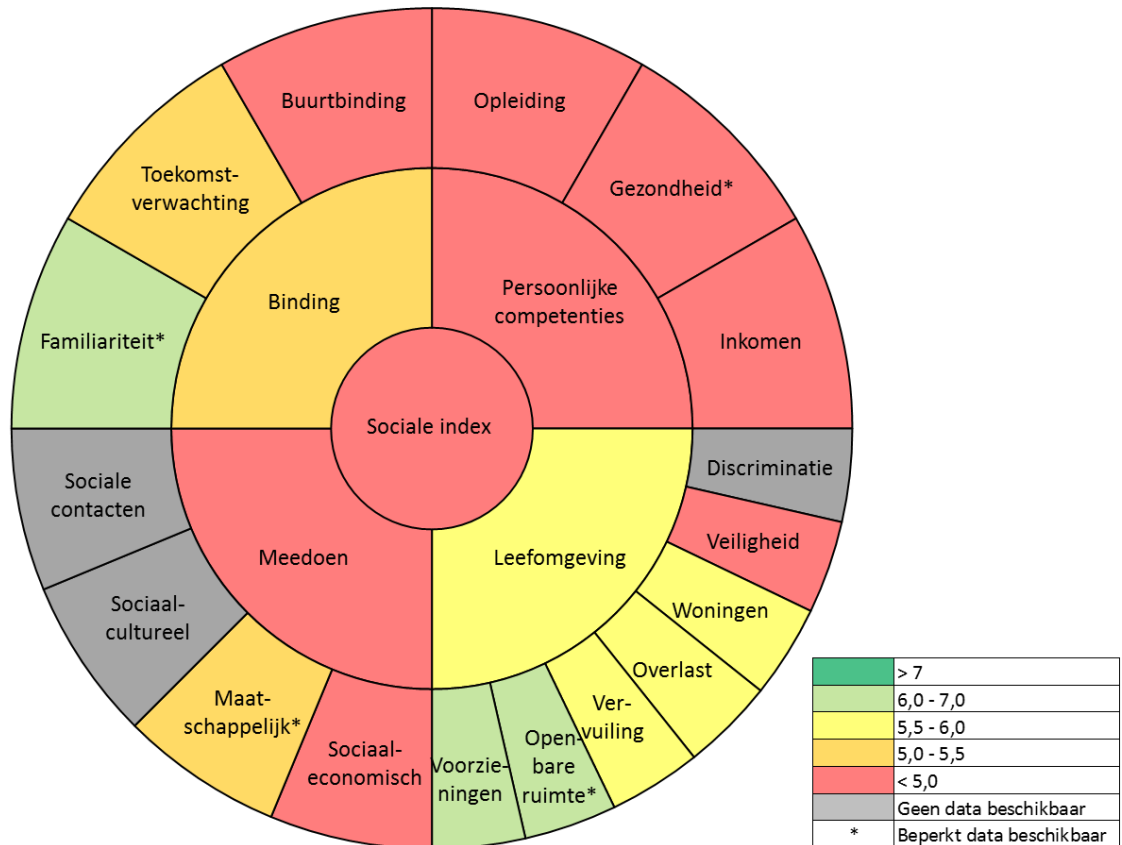
Onderstaand conceptueel model laat zich het beste toelichten van links naar rechts. Om een goede sociale kwaliteit te realiseren, moet aan bepaalde voorwaarden worden voldaan. Zo moeten de mensen een bepaald inkomens- en/of opleidingsniveau hebben om deel te kunnen nemen aan de maatschappij. Andere persoonlijke voorwaarden zijn een goede gezondheid en voldoende inkomen. Naast persoonlijke voorwaarden, geldt dat ook de omgeving aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Zo moet de omgeving veilig, schoon en heel zijn en moeten er goede/geschikte woningen zijn en adequate voorzieningen.

Als aan dit soort voorwaarden is voldaan, kan dat leiden tot deelname aan de maatschappij. Bij deze deelname kan het gaan om onderwijs- of arbeidsparticipatie (sociaal-economisch), maar ook om deelname aan het verenigings- of buurtleven, vrijwilligerswerk of mantelzorg (maatschappelijk). Daarnaast kan men ook in sociaal-cultureel opzicht participeren, bijvoorbeeld door te sporten, horeca en musea te bezoeken, etc. Een vierde manier om deel te nemen aan de maatschappij is via sociale contacten met vrienden, familie en buurtbewoners.

De sociale index voor Wildeman

Het resultaat van de voorgaande beschreven exercitie is weergegeven in onderstaande figuur: de sociale index voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt.

2.2 Interventies en onderzoeken uit het verleden

In de afgelopen jaren zijn meerdere onderzoeken verricht door diverse partijen met als onderwerp de Wildeman- en Blomwijckerbuurt en haar bewoners². Gedeeld beeld wat uit deze onderzoeken naar voren komt is dat de buurt (en haar bewoners) met name te kampen heeft met:

- ✓ Gebrek aan veiligheid in de openbare ruimte

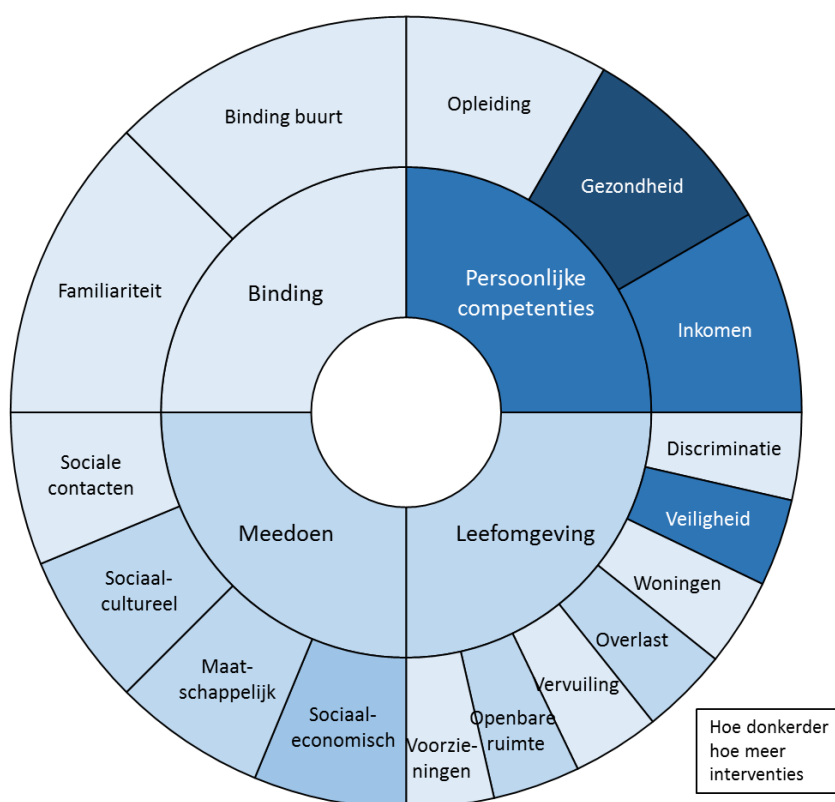
² Onderzoeksrapporten die we hier meenemen zijn:

Stadgenoot: Een broodjeszaak, een baby en vrijwilligerswerk in Iran. De toekomstdromen van bewoners in de Bakema- en Wildemanbuurt; Bewonersonderzoek Jonghonden: Bijeenkomst toekomst Wildemanbuurt; De pedagogische buurt Evaluatie van de pedagogisch dragende samenleving in de Wildeman- en Reimerswaalbuurt en omgeving en blauwdruk voor een vervolg; Opwaarts in de Wildemanbuurt Onderzoek naar stijgingspotentieel en stuwkracht in de stedelijke vernieuwing, Movisie; Portretten uit de Wildemanbuurt Een onderzoek naar de wensen en behoeften vanuit de verschillende bewoners.

- ✓ Overlast van (hang)jongeren
- ✓ Vervuiling in de buurt; zwerfafval, ongedierte
- ✓ Ontevredenheid over de voorzieningen, met name in de Osdorper Ban
- ✓ Grote groep kwetsbare huishoudens, met lage sociaal economische status
- ✓ Matige kwaliteit van woningen (schimmel, vocht, tocht)

Naast het onderstrepen van de problematiek in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt, doen de verschillende rapporten ook diverse aanbevelingen voor verbeteringen in de buurt. Een (groot) deel van de aanbevelingen zijn direct of indirect weer terug te vinden in de diverse werkplannen, gebiedsaanpakken en programma's die van toepassing zijn op de buurt.³

Opvallend is het grote aantal interventies dat in de afgelopen jaren is ingezet, evenals het grote aantal sociale partijen dat aanwezig is in de buurt. Onderstaande schijf geeft aan hoe de verschillende interventies in de buurt verdeeld zijn over de thema's uit de sociale index.

De afgelopen jaren is volop ingezet op het verbeteren en versterken van de persoonlijke competenties van de bewoners. Meerdere interventies richtten zich op het verbeteren van de gezondheid van de bewoners. Het begeleiden van bewoners richting werk middels het aanbieden of creëren van stage- en werkervaringsplekken en hulp bij het solliciteren, zijn

³ zoals: Werkplan pedagogisch partnerschap; Programma de bewegende stad: beweegcafé; Integraal aanpak Jeugdproblematiek Wildeman- Blomwijcker- en Reimerswaalbuurt; Programmaplan Integrale aanpak Wildeman- en Blomwijckerbuurt 2018-2025; Koers 2025/investeringsaanpak Nieuw West.

hier voorbeelden van. Tenslotte zijn de afgelopen jaren ook meerdere interventies gericht op het vergroten van de veiligheid en het veiligheidsgevoel onder bewoners. Hieronder vallen onder meer het donkere dagen offensief, verschillende vormen van bewonersinlichting en een aanpak jeugdproblematiek.

De inventarisatie van de interventies liet daarnaast zien dat een groot deel van de interventies gericht is op jongeren en jonge ouders. Er zijn wel interventies gericht op ouderen, maar deze zijn in de minderheid. Een andere belangrijke observatie is dat de ingezette interventies niet tot nauwelijks zijn gemonitord of geëvalueerd. Mogelijk hebben wel evaluaties plaatsgevonden, maar de uitkomsten daarvan zijn niet (breed) gedeeld. In hoeverre de interventies daadwerkelijk effectief of doelmatig zijn, is dan ook niet bekend.

2.3 Kaartentool

De kaartentool is gemaakt om op een laag schaalniveau inzicht te krijgen in de samenstelling van de buurt, zowel qua bewoners als qua woningen, zodat daarmee rekening gehouden kan worden bij toekomstige plannen. Bij het (her)inrichten van de buurt kan de kaartentool bijvoorbeeld antwoord geven op de vraag waar de meeste kinderen of ouderen wonen, en waar dus bijvoorbeeld bankjes of speelvoorzieningen wenselijk zijn.

Hier wordt op complexniveau informatie gegeven over:

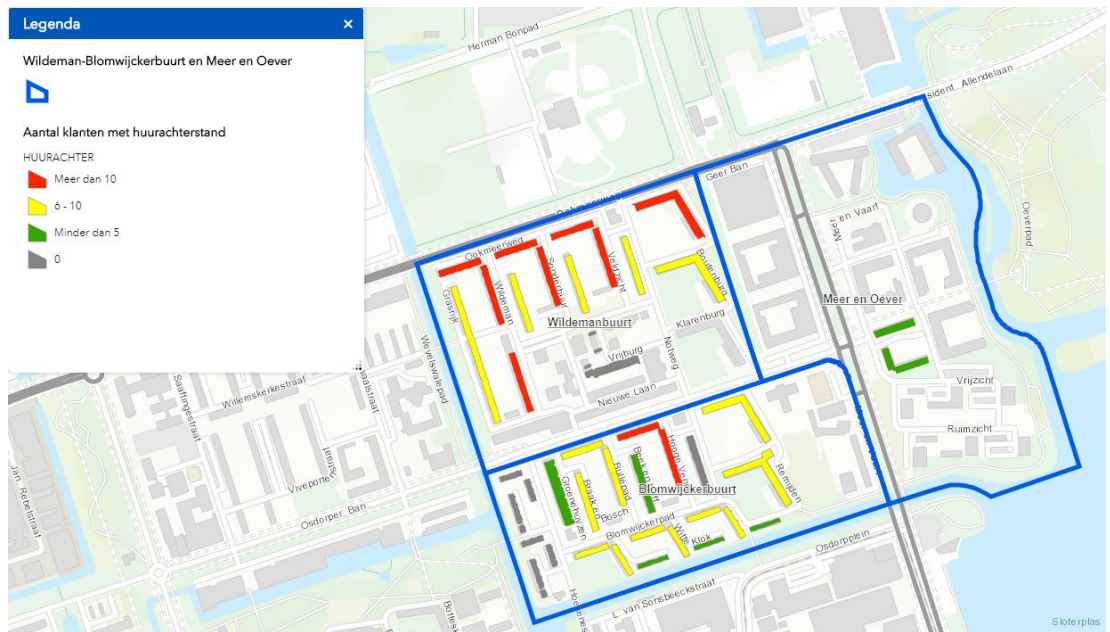
- Eigendom woningen
- Leefstijdsverdeling
- Huishoudenssamenstelling
- Energielabels
- Huurachterstanden
- Sociale klachten
- WWS-punten
- WOZ-waarden
- Wachtlijden
- Toewijzingen
- Huurprijzen

In bijlage 2 van dit rapport is een meer gedetailleerd overzicht van alle kaarten te vinden.

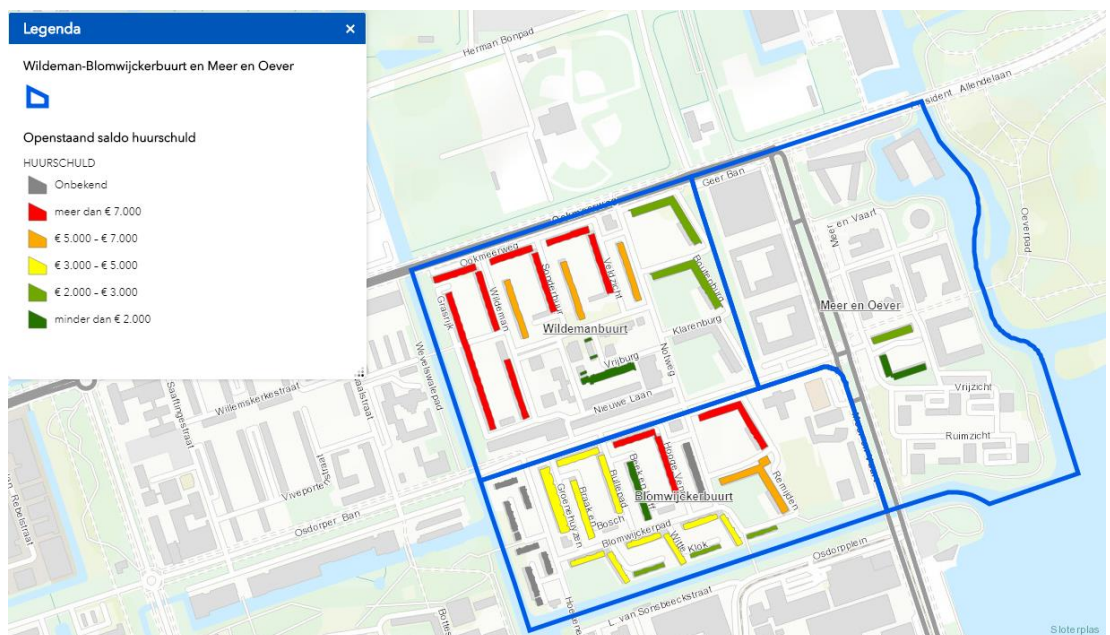
De kaartentool is te bekijken via de volgende link: <https://arcg.is/0008HO>

In de kaartentool vallen een aantal zaken op die mogelijk handvatten bieden bij het selecteren en prioriteren van interventies:

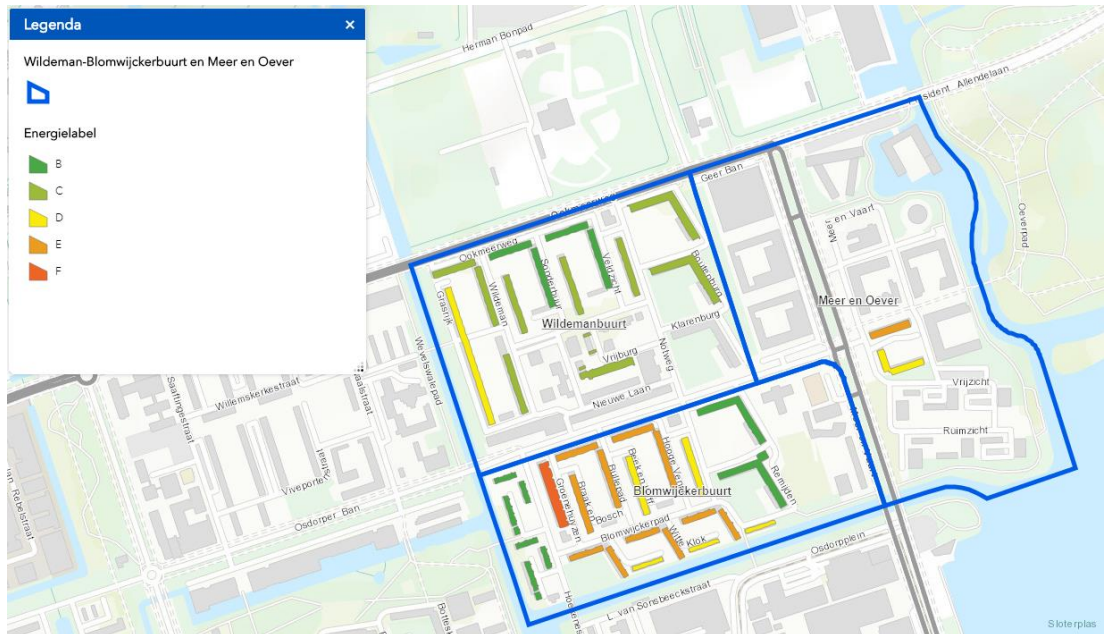
- In de Wildemanbuurt wonen veel huurders met een huurachterstand; in alle complexen wonen meer dan 5 bewoners met een huurachterstand. In de helft van de complexen zijn dat er meer dan 10.
- In de Blomwijckerbuurt wonen minder mensen met een huurachterstand, maar ook daar is het aantal behoorlijk hoog (6 of meer in de helft van de complexen).

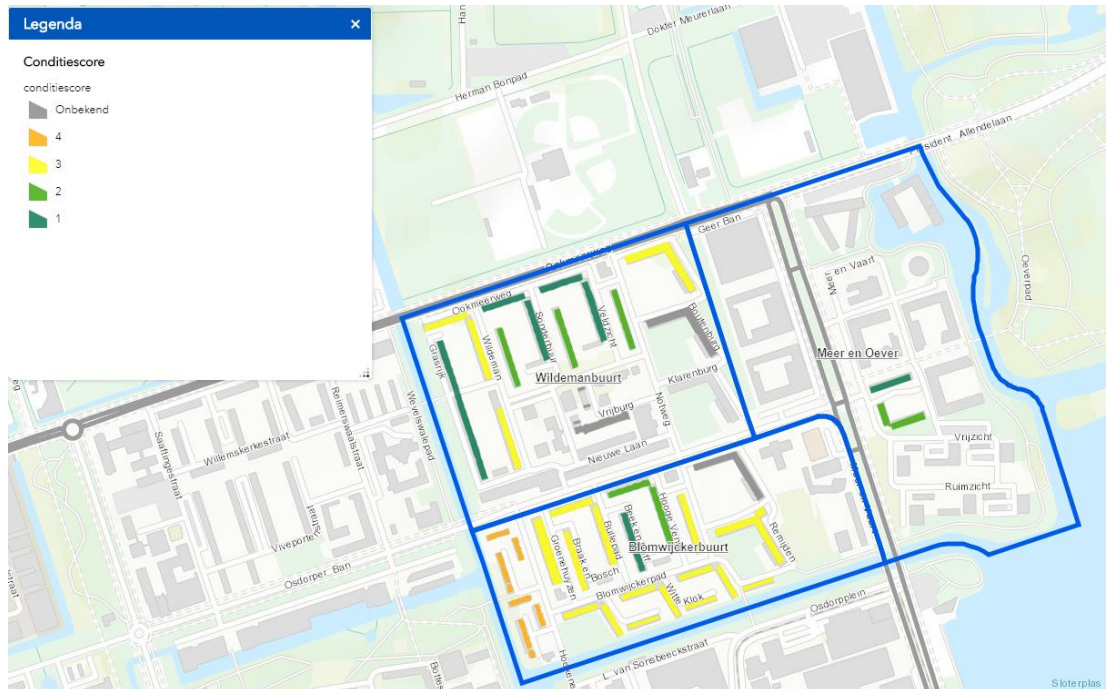
- Het openstaande saldo huurschuld is in de Wildemanbuurt voor op twee na alle complexen hoger dan 5.1, 2, b en in de meeste complexen hoger dan 5.1, 2, b
- In de Blomwijckerbuurt is het openstaande saldo huurschuld lager dan in de Wildemanbuurt, maar ook hier zijn forse huurachterstanden aanwezig.

- Vooral in de Blomwijckerbuurt geldt dat veel woningen een laag energielabel hebben (D-E-F-G)

- Het merendeel van de complexen heeft een conditiescore van 3 of hoger, waarbij de score 3 gezien wordt als 'voldoende'.

2.4 SWOT-analyse

De sterke en zwakke punten van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt vloeien voort uit de scores op de sociale index: onvoldoende scores classificeren we als (relatief) zwak, voldoende scores als (relatief) sterk. Naast die scores zijn in de SWOT-analyse ook kwalitatieve gegevens meegenomen.

Wat betreft de leefomgeving scoort de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op diverse gebieden voldoende. Vooral fysieke aspecten als voorzieningen en openbare ruimte scoren positief. Ook scoort de buurt qua woningen, overlast en vervuiling voldoende, al zijn deze voldoende aan de krappe kant. Met uitzondering van het aspect woningen geldt dat de scores uitsluitend gebaseerd zijn op subjectieve (enquête)data en dus alleen de beleving van de bewoners weergeven. Objectieve cijfers zouden vermoedelijk een ander (minder positief) beeld geven. Daarnaast speelt ook het referentiekader van de beoordelaar hierbij een rol; een buitenstaander met een 'beter' referentiekader beoordeelt de buurt hoogstwaarschijnlijk minder positief dan de huidige bewoners die veelal lange tijd in de buurt wonen. Hoewel het beeld dus niet op alle aspecten volledig is, geven de subjectieve resultaten wel belangrijke informatie. Namelijk dat de huidige bewoners van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt, vanuit hun eigen referentiekader, redelijk tevreden zijn over zowel de woningen als de voorzieningen en openbare ruimte in de buurt en dat zij relatief weinig overlast van elkaar ervaren. Ook voelen de bewoners zich thuis in de buurt en gaan ze op een prettige manier met elkaar om, zo blijkt uit de positieve score op familiariteit (op de dimensie binding).

Dit alles biedt kansen om de buurt te verbeteren. De positieve scores met betrekking tot overlast en familiariteit wijzen op een relatief goede omgang tussen buurtbewoners, wat mogelijkheden biedt voor het versterken van de sociale structuur en de buurtnetwerken in de buurt. Wat daarbij ten goede komt is dat er in de buurt (en nabije omgeving) reeds veel maatschappelijk vastgoed aanwezig is, evenals partijen die zich inzetten voor het welzijn van de bewoners. Voorbeelden daarvan zijn:

- The Beach – netwerkorganisatie – organiseert activiteiten voor vrouwen, jongeren en alleenstaanden.
- Lucas community - samenwerking tussen bewoners en ondernemers - helpt bewoners met een uitkering bij het opzetten van een onderneming.
- De Hood - activiteitencentrum nét buiten de buurt – onder andere Combiwel organiseert hier regelmatig een jongens- of meideninloop
- Samurai Sports – bewonersinitiatief - sportschool – organiseert muaythai/kickbokslessen en zet zich in om contacten tussen jongeren en buurtbewoners te bevorderen.
- Huis van de Wijk 't Blommetje - buurthuis in de Blomwijckerbuurt - trekt vooral ouderen, senioren en kinderen
- Kraemerschool - voor- en basisschool – aandacht voor ouderbetrokkenheid, organiseert koffie- en themaochtenden en taallessen voor ouders
- Moskee, belangrijke ontmoetingsplek voor Turkse mannen uit de buurt maar ook uit de omgeving
- Noorda en Co. - onafhankelijk bureau voor onderzoek en innovatieve aanpak van maatschappelijke jeugdfragen - onderzoekt jeugdvragestukken en biedt een pedagogisch buurtprogramma
- Wijk Praktijk Team (WPT) - samenwerking van politie, jongerenhulporganisaties Combiwel, Streetcornerwork, Unite Multizorg en het stadsdeel Nieuw-West – zet zich in voor bestrijding van overlast en veiligheidsproblemen

Naast deze kansen op sociaal gebied, liggen er ook kansen met betrekking tot fysieke aspecten van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt. Zoals eerder genoemd worden woningen, voorzieningen en openbare ruimte door de huidige bewoners relatief goed beoordeeld. Het versterken van deze punten biedt mogelijkheden om de uitstraling van de buurt verder te verbeteren en daarmee bijvoorbeeld ook andere typen bewoners aan te trekken.

Als we kijken naar de competenties van de huidige bewoners, is te zien dat daar een grote zwakte schuilt; zowel qua opleiding als qua gezondheid en inkomen scoort de buurt ruim onder de maat. De sociaaleconomische status van de bewoners is laag. Daarnaast participeren ze onvoldoende op sociaaleconomisch gebied en is de betrokkenheid van de bewoners bij de buurt beperkt (score op maatschappelijke participatie). Wat betreft de dimensie binding scoort de buurt tevens onvoldoende. Belangrijkste oorzaken daarvoor liggen in de toekomstverwachting van de bewoners en de binding met de buurt.

De bewoners hebben merendeels een lage sociaaleconomische status (SES), wat een belemmering vormt voor de participatie. Daarbij gaat het zowel om arbeidsparticipatie als om het meedoen in een bredere maatschappelijke context, zoals het verrichten van vrijwilligerswerk of mantelzorg en het inzetten voor de buurt. Op sociaal gebied is er nog een andere mogelijke bedreiging voor de buurt te benoemen, namelijk de beperkte betrokkenheid van de bewoners. Waar de positieve scores met betrekking tot overlast en familiariteit juist kan-
5.1.2, e bieden voor het versterken van de sociale structuur en de buurtnetwerken, kan de beperkte betrokkenheid in dat kader juist een bedreiging vormen.

Deze tegenstrijdigheid is er ook als we kijken naar het voorzieningenniveau in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt. De aanwezigheid van veel voorzieningen kan kansen bieden, maar kan in een negatief scenario ook juist een bedreiging vormen. Omdat de buurt geen goede naam heeft en er veel veiligheidsproblemen zijn, bestaat het risico dat ondernemers minder geneigd zijn om in deze buurt een bedrijf/winkel te starten of een bestaande voorziening draaiende te houden. Daarnaast is een dalende trend te zien in de waardering van de voorzieningen door de bewoners, wat mogelijk wijst op een verslechterd aanbod, het ontstaan van leegstand en/of een verminderde kwaliteit van voorzieningen in de buurt. Eenzelfde trend is waar te nemen als het gaat om de openbare ruimte. Anno 2017 geven de bewoners van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt daarvoor nog een krappe voldoende, maar dit cijfer is de afgelopen jaren steeds verder gedaald. Daarmee vormt een (toenemende) verloedering van gebouwen en omgeving een serieuze bedreiging voor de buurt.

Leefomgeving (woningen, openbare ruimte, voorzieningen, overlast)

Binding (familiariteit)

Competenties bewoners (opleiding, inkomen, gezondheid)

Meedoen (sociaal-economisch, betrokkenheid)

Leefomgeving (veiligheid)

Weinig overlast van elkaar en familiariteit aanwezig

Uiterlijk en onderhoud van woonomgeving

Maatschappelijk vastgoed en bijbehorende partijen

Toename van leegstand

(toenemende) verloedering van gebouwen en omgeving

Beperkte betrokkenheid

Beperkte participatie (mogelijkheden)

3 Van foto naar doelen

In het voorgaande hoofdstuk is de foto van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt gepresenteerd en zijn de kansen en bedreigingen voor de buurt in kaart gebracht. In dit hoofdstuk worden de doelen voor de buurt opgesteld, rekening houdend met de functie die we voor de buurt voor ogen hebben (visie).

3.1 Visie: de (toekomstige) functie van de Wildeman- en Blomwijckerbuurt

Alvorens doelen voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt op te kunnen stellen was het noodzakelijk om gezamenlijk⁴ te bepalen wat de visie is voor de buurt in 2025. Op basis van de in hoofdstuk 2 gepresenteerde buurfoto zijn we gezamenlijk tot de volgende visie voor de buurt gekomen:

“In 2025 is de Wildeman- en Blomwijckerbuurt een buurt die betaalbare, goede woningen biedt in een prettige omgeving met voldoende voorzieningen, waar iedereen zich thuis voelt, zowel bewoners die een sociale stijging doormaken als bewoners die dat niet doen”.

Met deze visie nemen we bewust afstand van het idee dat elke buurt als roltrap zou moeten fungeren. Zoals in paragraaf 1.3 omschreven staat, is er in de stad ook behoefte aan buurten waar huishoudens met een relatief lage SES niet zozeer een sociaaleconomische stijging hoeven door te maken, maar wel prettig kunnen wonen in hun eigen vertrouwde buurt en in een betaalbare, goede woning.

Om cumulatie van problemen in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt te voorkomen is besloten dat een zekere mate van menging van type huishoudens wel wenselijk is. Niet omdat we verwachten dat menging zal leiden tot het wegnemen of het voorkomen van de huidige problemen in de buurt op individueel niveau, maar wel omdat we verwachten dat het de buurt als geheel ten goede zal komen.

Huishoudens die potentie hebben om op de sociale ladder te stijgen, kunnen in de buurt anno 2025 rekenen op voldoende ondersteuning om dit te bereiken.

3.2 Doelen

Op basis van de opgestelde toekomstvisie en de SWOT-analyse zijn de volgende vier hoofddoelen geformuleerd:

1. Kwaliteit leefomgeving behouden en versterken
2. Vertrouwen herstellen van bewoners in gemeente en corporaties
3. Voorzieningen en interventies afstemmen op competenties van bewoners
4. ‘Nieuwe’ instroom bevorderen (hogere SES)

De volgorde waarin de doelen zijn opgesteld, is bewust gekozen. De gedachte die daaraan ten grondslag ligt is dat eerstgenoemde doelen bijdragen aan het behalen van doelen die volgen. Zo draagt een verbetering van de leefomgeving bij aan het herstel van het vertrouwen van de bewoners. Voordat inzet van de bewoners wordt gevraagd (versterken compe-

⁴ Projectgroep bestaande uit medewerkers PMB, gemeente Amsterdam, Eigen Haard en Stadgenoot.

tenties), is het goed om de bewoners iets te ‘geven’ en daarmee te laten zien dat de gemeente en corporaties hun beloftes nakomen en werkelijk het beste voor hebben met zowel de buurt als de bewoners. Het bevorderen van ‘nieuwe’ instroom is als laatste genoemd, omdat het vooral belangrijk is dat de situatie voor de huidige bewoners verbetert. Zij blijven immers de grootste doelgroep in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt. Daarnaast is voor het ‘vernieuwen’ van de instroom meer tijd nodig voordat eventuele effecten merkbaar zijn. Tot slot ligt het niet in de verwachting dat het bevorderen van ‘nieuwe’ instroom bijdraagt aan het vertrouwen van huidige bewoners.

Aan bovengenoemde hoofdoelen worden in navolgende paragrafen subdoelen toebedeeld.

3.3 Van doelen naar sub- en SMART-doelen

Doel 1: Kwaliteit leefomgeving behouden en versterken (randvoorwaarde is veiligheid)

De kwaliteit van de leefomgeving wordt relatief goed beoordeeld in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt. Dat wil echter niet zeggen dat hier geen prioriteit ligt. In tegendeel. In de afgelopen jaren is een dalende trend te zien in de waardering van de leefomgeving door de bewoners. Om te voorkomen dat deze trend zich doorzet is het juist nu van belang om iets aan de leefomgeving te doen. Daarbij ligt de nadruk niet alleen op fysieke aspecten, zoals de woningen en voorzieningen, maar vooral ook op de veiligheid in de buurt.

De subdoelen met betrekking tot de leefomgeving zijn grofweg onder te verdelen in vier ‘thema’s: veiligheid, woningen, openbare ruimte en voorzieningen. Hieronder worden de subdoelen per thema genoemd en zoveel mogelijk SMART gemaakt.

Veiligheid

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Sterker veiligheidsgevoel	Rapportcijfers omhoog met 0,5 voor: veiligheidsgevoel overdag, veiligheidsgevoel avond en overlast criminaliteit
Minder criminaliteit	Aantal politiemeldingen (vermogens- en gewelddelicten) omlaag met 10% Aantal incidenten hotspotlocaties omlaag met 10%
Minder overlast hangjongeren	Aantal politiemeldingen (overlast personen) omlaag met 10% Rapportcijfer overlast groepen mensen omhoog met 0,5

Woningen

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Betere kwaliteit van woningen	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: onderhoud woningen buurt en eigen woning, tevredenheid eigen woning en corporatiewoning, uiterlijk woningen

Openbare ruimte

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
-----------	------------------------

Schonere buurt	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: schoon straten en stoepen, schoon groen, schoon speelvoorzieningen en overlast vervuiling
Betere woonomgeving (bestrating, verlichting, bankjes, e.d.)	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: onderhoud straten en stoepen, uiterlijk woonomgeving
Betere afstemming woonomgeving op (toekomstige) bewoners	
Betere speelvoorzieningen	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: onderhoud en aanbod speelvoorzieningen
Betere groenvoorzieningen	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: onderhoud en aanbod groen

Voorzieningen

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Meer en betere voorzieningen	Rapportcijfers met 0,5 omhoog voor: aanbod winkels, buurthuizen/wijkcentra, OV
Meer variatie in voorzieningenaanbod	

Doel 2: Vertrouwen herstellen van bewoners in gemeente en corporaties

Na het afblazen van de vernieuwingsplannen Parkstad 2010 is het vertrouwen van de bewoners in zowel de gemeente als de corporaties geschaad. Voordat van de bewoners inzet verwacht kan worden op het gebied van persoonlijke competenties en participatie, dient dit vertrouwen (op z'n minst gedeeltelijk) hersteld te worden.

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Betere leefomgeving	Zie onder doel 1
Frequenter en duidelijker communiceren met bewoners	Gebruik communicatiehandleiding
Tegemoetkomen aan wensen bewoners	
Bewoners laten zien dat ze serieus genomen worden	Rapportcijfer toekomstverwachting omhoog met 0,5

Doel 3: Voorzieningen en interventies afstemmen op competenties van bewoners

Gezien de gewenste functie van de buurt, is het niet noodzakelijk om voor alle bewoners te streven naar 'betere competenties'. Waar mogelijk blijft het natuurlijk van belang dat bewoners gestimuleerd worden tot opleiding/werk. Voor een groot deel van de bewoners van de Wildemanbuurt is het echter vooral belangrijk dat zij de weg naar hulp kunnen vinden. Dit betekent dat voorzieningen en interventies in de buurt goed moeten worden afgestemd op de competenties van de huidige bewoners. In de praktijk komt het erop neer dat in de buurt blijvend meer dan gemiddeld hulp zal moeten worden geboden aan het begeleiden en het helpen van bewoners. Streven naar volledige zelfredzaamheid lijkt voor een (groot) deel van de huishoudens in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt niet realistisch.

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Meer geschoolde/werkende bewoners	Aandeel schoolverlaters omlaag met 5% Aandeel jongeren met startkwalificatie omhoog met 3% Geregistreerde werkloosheid omlaag met 5%
Meer zelfredzaamheid onder bewoners	
Minder armoede	Aandeel minimajongeren omlaag met 10% Aandeel minimahuishoudens omlaag met 10% Aandeel bijstandsgerechtigden omlaag met 5%
Betere gezondheid	Geneesmiddelengebruik met 5% omlaag Aandeel WLZ-indicaties (i.p.v. AWBZ) met 1% omlaag

Doel 4: 'Nieuwe' instroom bevorderen (hogere SES)

Gezien de (toekomstige) functie van de buurt is het wenselijk om meer 'stijgers' dan wel bewoners met een hogere SES aan te trekken. Daarbij kan aan verschillende doelgroepen gedacht worden, zoals studenten, hoger opgeleide starters, tweeverdieners, gezinnen met kinderen, etc. Lokale partijen moeten gezamenlijk bepalen welke doelgroep(en) zij aan willen trekken, voordat passende sub-en SMART-doelen opgesteld kunnen worden.

Subdoelen	SMART-doelen voor 2021
Gewenste 'nieuwe' doelgroepen bepalen	Afhankelijk van gezamenlijke keuzes. Bijvoorbeeld: meer hoger opgeleiden, meer gezinnen, minder ouderen, etc.
Leefomgeving afstemmen op 'nieuwe' doelgroepen	Afhankelijk van keuze doelgroep(en). Bijvoorbeeld: meer/minder speelvoorzieningen, bankjes, winkelvoorzieningen, buurtcentra, horeca, etc.
Woningaanbod afstemmen op 'nieuwe' doelgroepen	Afhankelijk van keuze doelgroep(en). Bijvoorbeeld: aandeel (sociale) huurwoningen omlaag, rapportcijfer woning omhoog, etc.

4 Wat werkt: aandachtspunten, interventies en maatregelen

Het behalen van de in het vorige hoofdstuk opgestelde doelen gaat niet vanzelf. Een integrale, programmatische aanpak is hierbij noodzakelijk. In dit hoofdstuk geven we per hoofddoel aandachtspunten mee voor de programmatische aanpak. Deze aandachtspunten zijn gebaseerd op werkzame principes van verschillende interventies op diverse terreinen, zoals we deze hebben aangetroffen in de (online) literatuur. Daarnaast geven we, waar voorhanden, voorbeelden van mogelijke interventies die elders effectief zijn gebleken. Deze interventies zijn opgenomen in blauwe kaders.

Voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt is momenteel al een programmaplan (Integrale aanpak Wildemanbuurt 2018-2025) in uitvoering. Zonder afscheid te nemen van dat bestaande programma, raden wij aan om op basis van de in het vorige hoofdstuk opgestelde doelen, nieuwe prioritering aan te brengen in het lopende programma en dat waar nodig aan te passen.

4.1 Leefomgeving

Met betrekking tot de leefomgeving maken we een opsplitsing naar de thema's: veiligheid, woningen, openbare ruimte en voorzieningen. Per thema worden de werkzame principes van interventies en maatregelen doorgenomen en worden voorbeelden van mogelijke interventies gegeven.

4.1.1 Veiligheid

Het begrip veiligheid omvat zowel een objectieve als een subjectieve component, die niet altijd met elkaar overeen hoeven te komen. In een buurt waar weinig incidenten plaatsvinden, kunnen bewoners zich onveilig voelen en andersom kunnen bewoners zich veilig voelen in een buurt waar (relatief) veel incidenten zijn.

Interventies kunnen zich richten op de objectieve dan wel de subjectieve component, al staan ze natuurlijk niet los van elkaar. In het boek 'Wat werkt nu werkelijk' worden enkele werkzame principes genoemd voor het tegengaan van criminaliteit. Deze principes luiden als volgt:

- Het risicobeginsel: een lichte reactie bij een hoog risico op recidive leidt niet tot minder, maar juist tot meer herhaling van crimineel gedrag. Omgekeerd kan ook een zware ingreep bij een licht vergrijp averechts werken.
- Interventies niet alleen richten op daders, maar ook op hun sociale netwerk.
- Aansluiten bij intellectuele mogelijkheden van veroordeelden.
- Programma-integriteit: interventies uitvoeren volgens het boekje en niet selectief afzonderlijke elementen inzetten.

Agressie Regulatie (AR) op Maat Ambulant richt zich op agressieve jongeren in de leeftijd van 16 tot 24 jaar. Er wordt zowel individueel als in groepen gewerkt aan het leren reguleren van agressieve gevoelens en gedrag. Het gaat om een langdurige behandeling van zes maanden tot twee jaar. De interventie wordt ook ingezet bij huiselijke geweld, al vertoont de doelgroep meestal ook buitenshuis agressief gedrag.

Studies naar de theoretische onderbouwing van de interventie en studies naar soortgelijke interventies geven aanwijzingen dat het inzetten van deze interventie kan leiden tot een vermindering van agressief gedrag en recidive bij jeugdige delinquenten.

Agressieregulatie op Maat Ambulant is in 2014 erkend als 'Effectief' door de Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie.

Databank Effectieve Sociale Interventies

Een vergelijkbare interventie bestaat voor volwassenen, zie www.justitieinterventies.nl

Als het gaat om de subjectieve component van veiligheid, gaat het om het veiligheidsgevoel van de bewoners. Het gevoel van veiligheid wordt niet hoofdzakelijk bepaald door criminaliteitscijfers of aantal incidenten, maar meer door één of enkele incidenten met grote invloed. Belangrijk hierbij is het onderscheid tussen:

- High Impact Overlast: hier gaat het om in juridische zin wellicht onbetekenende gedragingen, die door de lading die ze in een bepaalde setting meekrijgen, een enorme doorwerking hebben op de veiligheidsbeleving van (bepaalde) burgers.
- High Impact People: mensen die bepaald gedrag vertonen (bijvoorbeeld structureel intimiderend gedrag) waarvan de invloed op de veiligheidsbeleving in een bepaalde situatie groot is. Denk hier bijvoorbeeld aan de zogenoemde 'onaantastbaren': mensen voor wie de buurt bang is, en waar – in de ogen van burgers – ook de overheid niet in staat lijkt om tegen op te treden.
- High Impact Places: plekken waar zich hierboven genoemde problemen voordoen, die zodanig strategisch gelegen zijn dat relatief veel mensen ermee worden geconfronteerd.

Om meer grip te krijgen op de veiligheidsbeleving heeft de gemeente Rotterdam vijf vuistregels opgesteld die voor elke aanpak op het gebied van veiligheid leidend zijn, dat zijn:

- Treed snel en zichtbaar op tegen signaalcriminaliteit en signaaloverlast
- Richt je op een klein gebied
- Betrek bewoners bij de aanpak
- Investeer in de mensen, de huizen en de buitenruimte
- Communiceer op maat

Het werken met de vijf vuistregels levert een belangrijke bijdrage aan een vraaggerichte en dienstbare houding van overheidsprofessionals in de wijk. Iedere professional moet zich bewust zijn van het feit dat het écht luisteren naar bewoners cruciaal is om een aanpak te laten slagen en het vertrouwen te herstellen. Werken aan veiligheidsbeleving betekent bewoners serieus nemen en alert reageren op hun signalen. Het is belangrijk

dat bewoners vertrouwen hebben in de betrokken organisaties én in de aanpak. Onderzoek van Verwer en Walberg heeft laten zien dat bewoners van achterstandswijken vaak een cynisch wantrouwen in professionals hebben opgebouwd dat zich liet verklaren door de ervaringen van de bewoners. Daarom zijn soms extra inspanningen nodig om de kwaliteit en integraliteit van de aanpak te versterken.

Thuis op straat (TOS)

TOS streeft ernaar om straten en buurten terug te geven aan bewoners (jong en oud) en buurtomstandigheden te verbeteren die de ontwikkeling van kinderen positief beïnvloeden. Hiertoe werkt TOS in de wijk aan veiligheid, aanspreekbaarheid op gedrag en een positief, duidelijk, gemeedelijk, fatsoenlijk en sportief (speel)klimaat op pleinen en straten.

Tijdens TOS-activiteiten (zoals sport- en spelactiviteiten, creatieve- en buurtactiviteiten) wordt ingezet op positief gedrag van de deelnemers en andere pleingebruikers. Voorbeelden daarvan zijn samenwerken, omgaan met regels, gezonde leefstijl, ontdekken van eigen kwaliteiten, et cetera. Ook worden de activiteiten aangegrepen om contact te leggen met de doelgroepen op en om het plein, met het doel hen te betrekken. Naast deze activiteiten onderneemt TOS ook andere interventies om het klimaat op een plein of in de buurt te verbeteren: rondes door de wijk, het inzetten van jongeren uit de buurt als rolmodel voor andere kinderen, thema-evenementen, signaleren van problemen bij kinderen en jongeren of fysieke problemen in de wijk en het terugdringen van vandalisme en overlast door fysiek aanwezig te zijn.

De primaire doelgroep van Thuis op Straat (TOS) is kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-20 jaar. Omdat in 'kwetsbare wijken' vooral de jongere kinderen – en meisjes – niet durven of mogen buitenspelen, geeft TOS bijzondere aandacht juist aan het bereiken van deze groepen. Om de buurtomstandigheden te verbeteren die ontwikkeling en gedrag van kinderen positief beïnvloeden, zoekt TOS in de buitenruimte ook actief contact met ouders, volwassenen, winkeliers en wijkpartners.

Databank Effectieve Sociale Interventies

Gedragcodes

Doel is het leefklimaat in een wijk of buurt te verbeteren en overlast te verminderen. Door middel van een stappenplan worden leefregels voor een wijk of buurt door buurtbewoners en betrokken professionals opgesteld en aan medebewoners gepresenteerd. Het stappenplan voor het opzetten, uitvoeren en evalueren van een gedragscodeproject in de buurt bevat vijf stappen die gezamenlijk voor een gedegen uitvoering zorgen. Bij de eerste stap wordt uitgewerkt wie het initiatief neemt en wat de rollen van de verschillende actoren zijn. In de tweede stap wordt bekeken wat bewoners zien als de grootste problemen. In stap 3 wordt op een interactieve manier een selectie gemaakt en worden prioriteiten vastgesteld. Deze worden in stap 4 gezamenlijk met de bewoners vastgesteld en vertaald in een Gedragscode. In stap 4 worden ook de leefregels ingevoerd, door middel van bijvoorbeeld de onthulling van een bord. In stap 5 wordt aandacht besteed aan evaluatie en borging van het project.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid

4.1.2 Woningen

De aard van de bebouwing, zoals de woningdichtheid en de aanwezigheid van flats, heeft invloed op de waardering van de woonomgeving door bewoners. Daarbij geldt bijvoorbeeld dat de waardering minder wordt naarmate de dichtheid hoger wordt en het aantal flats toeneemt. Een buurt wordt beter gewaardeerd naarmate de waarde van het onroerend goed hoger is. Deze effecten worden echter ook beïnvloed door verschillen in de bevolkingssamenstelling en de mate van overlast en criminaliteit.

Naast de aard van de bebouwing heeft ook de kwaliteit van de woningen invloed op de waardering van de buurt. Huurdersonderzoek van Aedes wijst uit dat het oordeel van bewoners over de kwaliteit van hun eigen woning sterk samen hangt met de waardering voor de buurt. Daarnaast bleek dat de ervaren woningkwaliteit door bewoners niet als een op zichzelf staand gegeven kan worden gezien. Het werkt door op hoe huurders de dienstverlening en de corporatie in het algemeen waarderen (Aedes, 2017).

Ingrepen in de woningvoorraad kunnen invloed hebben op de leefbaarheid en veiligheid in buurten. Wat betreft de vraag of die effecten positief of negatief zijn, wijzen niet alle onderzoeksresultaten in dezelfde richting.

4.1.3 Openbare ruimte

Het SCP heeft interventies onderzocht die gericht zijn op de openbare ruimte: meer groen en de aanwezigheid van sport- en speelvoorzieningen hebben nauwelijks gunstige effecten op de sociale cohesie en de leefbaarheid en veiligheid. Wel is er een gunstig effect van meer groen op de afname van geweld en diefstallen en een minder grote toename van geweld bij de aanwezigheid van een Cruyff Court, Krajicek Playground en/of een Jantje Beton Sprankelplek.

Een mogelijke verklaring voor de bevindingen zou kunnen zijn dat dit soort aanpassingen aan de publieke ruimte niet alleen bewoners aantrekt die een positieve invloed hebben op de leefbaarheid en veiligheid, maar ook personen die zorgen voor een gevoel van onbekendheid bij de bewoners waardoor zij zich onveilig voelen. Het SCP benadrukt hierbij wel dat deze bevindingen het gevolg kunnen zijn van de wijze waarop de interventies zijn gemeten: de metingen sloten niet helemaal goed aan bij wat ze eigenlijk wilden meten.

Een belangrijk aspect van (het oordeel over) de openbare ruimte is vervuiling. Onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van zwerfafval invloed heeft op het gedrag van mensen; mensen zijn eerder geneigd rommel op straat te gooien als er reeds zwerfafval aanwezig is in de omgeving (Cialdini, Reno & Kallgren, 1990). De negatieve impact van zwerfafval op gedrag gaat nog verder en blijkt in het algemeen het overtreden van regels te stimuleren (Keizer, Lindenberg en Steg, 2008); mensen stelen bijvoorbeeld eerder iets als er in de betreffende omgeving zwerfafval ligt. Omgekeerd werken andere signalen van regel-overtredend gedrag, zoals niet terug gebrachte winkelwagentjes of graffiti, het gooien van rommel op straat in de hand.

Het schoon houden van de openbare ruimte helpt dus te voorkomen dat mensen afval op straat gooien. Daarnaast is gebleken het zien van iemand die schoonmaakt dat gedrag nog verder kan reduceren. Dit positieve effect blijkt ook te gelden voor de naleving van andere normen en regels (Keizer, Lindenberg & Steg, 2013).

Vouchersysteem

Het Vouchersysteem is een methode om de leefbaarheid en de sociale cohesie in een wijk te verbeteren door bewoners de regie over hun eigen leefomgeving te geven. 'De regie hebben' bestaat uit zelf bepalen wat belangrijk is voor de buurt, zelf een initiatief indienen en de plannen uitvoeren en zelf budgethouder zijn.

De praktijkervaringen zijn positief: de methode is toegankelijk en laagdrempelig en het aantal initiatieven dat wordt ingediend is doorgaans hoog. Ook ontstaan er nieuwe verbanden tussen bewoners en geven zij aan veel te leren van het werken met vouchers.

Databank Effectieve Sociale Interventies

4.1.4 Voorzieningen

Winkels, parken en plantsoenen en de afstand tot natuur en gebieden voor dagrecreatie hebben een positieve invloed in woongebieden met een hoge woningdichtheid. In die wijken biedt een hoog voorzieningenniveau compensatie voor de verder overwegend negatieve invloed van het wonen in hoge dichtheden. Wanneer winkels te dicht bij de woning liggen (<200 meter), zorgt dat juist weer voor een negatief effect.

De kwaliteit van het openbaar vervoer heeft in grootstedelijke gebieden met een hoge dichtheid een licht positief effect (Leefbaarheid van wijken, VROM).

4.2 Vertrouwen

Volgens Verwer (2012) schuilt de werkzaamheid van interventies in het vertrouwen van bewoners dat gewonnen kan worden doordat professionals - in het kader van die interventies - optreden tegen overlast en criminaliteit. Op basis van het gewonnen vertrouwen zullen bewoners meer bereid en in staat zijn om zelf daartegen op te treden - met een duurzame verbetering van leefbaarheid en veiligheid tot gevolg. Deze gedachte is ontleend aan de collectieve weerbaarheidstheorie, een van de belangwekkendste criminologische theorieën van dit moment.

Verwer doet drie beleidsaanbevelingen die niet of nauwelijks extra kosten met zich meebrengen (Vertrouwen cruciaal bij aanpak achterstandswijken, Verwer, 2012):

1. Interventies niet uitsluitend richten op degenen die langdurig en stelselmatig overlast geven en crimineel gedrag vertonen. Beter is het ook aandacht te besteden aan hen die direct met dit gedrag te stellen hebben. Het gaat er immers om hun vertrouwen te winnen en hen in staat te stellen om zelf een bijdrage te leveren aan de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van hun buurt. Om dat te bereiken moet men er voor zorgen dat bij de uitvoering van interventies de bewoners zelf ervaren dat professionals doeltreffend actie ondernemen.
2. Samenwerkende professionals van verschillende instellingen moeten stilzwijgende bedoelingen en verwachtingen van interventies hardop uitspreken. Wat zijn de oorzaken van het probleem en waarom kan een interventie deze oorzaken wegnemen of verminderen? Onuitgesproken en misplaatste verwachtingen van elkaar leiden tot afwachtendheid.

3. Sociale investeringen moeten in onderlinge samenhang worden gezien. Sociaal investeren rendeert niet als men een waaier van interventies over wijken legt en tal van interventies gelijktijdig uitvoert. Beleidsmakers en -uitvoerders moeten rekening houden met de mogelijkheid dat verschillende interventies elkaars effecten kunnen versterken of verzwakken. Dat kan met een slim programma van interventies dat van die mogelijkheden optimaal gebruikmaakt. De gedachte is dat een kansrijke aanpak van overlast en criminaliteit een programma van interventies vereist dat qua samenhang en de volgorde, is afgestemd op het vertrouwen in de buurt. Zo is het te vroeg voor 'buurtpreventie' als bewoners wantrouwen koesteren tegenover professionals. Eerst moeten zij ervaren dat professionals werkelijk doeltreffend zullen optreden, pas dan zullen ze via buurtpreventie bij professionals melding willen maken van overlast en criminaliteit. In buurten waar weinig vertrouwen is, zullen dus niet alleen meer maar ook andere interventies nodig zijn dan in buurten met een gunstiger uitgangspositie.

Als het gaat om het vertrouwen van huurders in corporaties, is uit onderzoeken van KWH gebleken dat dit vertrouwen beïnvloed wordt door zowel de kwaliteit van de woningen als door de kwaliteit van de dienstverlening van de corporatie. Een goede kwaliteit van de dienstverlening kan ervoor zorgen dat huurders het de corporatie minder snel aanrekenen als de woning gebreken vertoont.

4.3 Competenties

In het boek 'Wat werkt nu werkelijk?' wordt geconcludeerd dat een 'zachte', inlevende en aansluitende aanpak werkt in de sociale praktijk. Daarnaast worden voor verschillende sociale thema's richtlijnen gegeven waaraan interventies zouden moeten voldoen.

De sleutel voor effectiviteit van dit soort interventies ligt volgens de auteurs in het creëren van succeservaringen – momenten waarbij professional en cliënt in een positieve flow komen, zich opladen met positieve energie en daardoor meer gedaan krijgen dan voor mogelijk werd gehouden. Binnen dit zogenoemde 'community based' beleid is een belangrijke rol weggelegd voor opbouwwerkers die samenwerken met burgers en die geen interventies voorschrijven of opdringen. Ze helpen burgers met het ontwikkelen van de nodige capaciteiten om meer te bereiken in zaken die hen aangaan.

4.3.1 Gezondheid

Drie leidende principes bij het voorkomen van ziekte en het bevorderen van gezondheid zijn:

- Interventies richten op meerdere aspecten van gedrag
- Lange adem hebben
- Richten op specifieke doelgroep, aansluiten bij beleving

In het algemeen geldt dat het bieden van individueel advies en ondersteuning het meest effectief is bij de bevordering van gezondheid.

PLAYgrounds

Door een uitnodigende en gestructureerde inrichting van een gezond schoolplein en stimulans van het actief gebruik van het plein (door o.a. de koppeling met de gymles) wordt lichamelijke activiteit gestimuleerd.

Het doel van de interventie is om kinderen dagelijks minimaal 15 minuten gemiddeld matig intensief lichamelijk actief te laten zijn op het plein tijdens de ochtendpauze om een gezond schoolplein te creëren.

Het bewijs voor effectiviteit van de interventie op korte termijn is onderzocht met een goed onderzoeksdesign en zijn indrukwekkend te noemen.

Interventiedatabase Loketgezondleven.nl

Functionele Training Ouderen (FTO)

Het doel van Functionele Training Ouderen is dat senioren hun fysieke zelfredzaamheid behouden of vergroten door de drie belangrijkste dagelijkse activiteiten te trainen en door (ruim) voldoende conditie op te bouwen voor het uitvoeren van dagelijkse bewegingsactiviteiten bestemd voor ouderen. Om zelfredzaamheid te behouden of vergroten wordt gewerkt aan het prikkelen en integreren van de lichaamssystemen, het opbouwen van reserve capaciteit en een actieve leefstijl door middel van dagelijkse activiteiten.

Effectstudies laten positieve resultaten zien op voorwaarden voor fysieke zelfredzaamheid zoals spierkracht en ADL. Ook zes maanden na afloop van de training waren positieve effecten zichtbaar.

Interventiedatabase Loketgezondleven.nl

50plusnet

50Plusnet is een online ontmoetingsplek voor 50-plussers die hun sociale netwerk willen uitbreiden. Het doel van 50Plusnet is het verminderen en voorkomen van eenzaamheid en sociaal isolement. Welzijnsinstellingen kunnen een lokale ingang voor de community ontwikkelen. Hiermee creëren ze een laagdrempelige toegang voor 50-plussers in de eigen regio.

Het hoofddoel van de methode 50plusnet is het verminderen en voorkomen van eenzaamheid en sociaal isolement. Subdoelen zijn het bevorderen van sociale participatie, het stimuleren van zelfredzaamheid van 50-plussers en het bevorderen van een gezonde en actieve leefstijl.

Databank Effectieve Sociale Interventies

4.3.2 Problemen bij jongeren

Interventies die jongeren effectief helpen, sluiten aan bij hun motivatie, zijn goed gestructureerd en worden uitgevoerd zoals beoogd door een professional. Specifieke beginselen voor de werkzaamheid zijn:

- Niet te veel aandacht besteden aan storend gedrag, wel duidelijke regels stellen
- Belonen van gewenst gedrag
- Ouders aanleren hoe ze moeten opvoeden

Multisysteem Therapie (MST)

Het hoofddoel van Multisysteem Therapie (MST) is het terugdringen van ernstige gedragsproblemen bij een jongere en het gezin en de omgeving in staat stellen eventuele toekomstige problemen zelfstandig het hoofd te bieden. Meestal wordt ook gewerkt aan het vergroten van vaardigheden van de jongere zelf, het functioneren op school en de omgang met leeftijdgenoten.

Onderzoek heeft aangetoond dat MST effectief is in het verminderen van ernstige gedragsproblemen, recidive, uithuisplaatsing, gezinsproblematiek, middelenmisbruik en omgang met verkeerde vrienden. Ouders voelen zich competent, waardoor hun opvoedvaardigheden verbeteren en daardoor vermindert het probleemgedrag van de jongere. De positieve resultaten houden ook op lange termijn stand.

De Erkenningscommissie Jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie heeft MST in november 2015 erkend als effectief volgens sterke aanwijzingen.

Databank Effectieve Sociale Interventies

M@ZL (spreek uit mazzel: Medische Advisering van de Ziekgemelde Leerling)

Methodiek die door scholen en jeugdgezondheidszorg (JGZ)-instellingen, ondersteund door gemeenten, kan worden toegepast om middelbare scholieren met (verhoogd) ziekteverzuim vroegtijdig te signaleren en te begeleiden, waardoor het ziekteverzuim wordt teruggedrongen en langdurend thuiszitten en voortijdig schoolverlaten kan worden voorkomen. M@ZL is toepasbaar op elke school voor regulier voortgezet onderwijs. Leerlingen met ziekteverzuim blijven in beeld bij school en jeugdgezondheidszorg totdat het beter gaat.

M@zL is een gestructureerde aanpak van ziekteverzuim onder scholieren waarbij de school, de afdeling jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD en de afdeling leerplichtzaken (LPZ) van de gemeente intensief samenwerken. De interventie is onderzocht op het vmbo en op dit schoolniveau erkend met eerste aanwijzingen voor effectiviteit.

Interventiedatabase Loketgezondleven.nl

4.3.3 Sociale problematiek

Werkzame elementen bij de aanpak van sociale problematiek, zoals armoede, dakloosheid en probleemgezinnen:

- Outreachend, laagdrempelig, persoonlijk, vraag- en contextgericht werken aan 'eigen kracht'
- Inzetten van sociale netwerken
- Aanleren van sociale vaardigheden

Jongeren Lossen het Op (JOLO)

De inzet van jongeren bij het oplossen van conflicten in de openbare ruimte staat bij JOLO centraal. JOLO werkt vanuit de empowerment-gedachte: voor jongeren door jongeren. Doel is om op een duurzame manier problemen op te lossen en om jongeren te empoweren. Jongeren worden getraind in vaardigheden en methodieken die helpen bij het vinden van oplossingen voor problemen waarin alle betrokkenen zich kunnen vinden. Jongeren worden hierdoor aangesproken op hun kwaliteit (namelijk in het zoeken naar oplossingen) en niet op hun gedrag. Volwassenen en andere jongeren zien dat jongeren in staat zijn om zich neutraal op te stellen en dat zij bereid en in staat zijn om een bijdrage aan de oplossing van het conflict te leveren. Het herstel van communicatie tussen betrokken volwassenen en jongeren speelt een belangrijke rol.

Onderzoek naar praktijkervaringen laat zien dat jongeren zich door JOLO sterker voelen en een rolmodel zijn voor andere jongeren. Betrokkenen geven aan dat JOLO een positieve invloed heeft op de leefbaarheid in een wijk.

Databank Effectieve Sociale Interventies

Community Support

In de interventie Community Support worden mensen met een lage samenredzaamheid ondersteund door een supportmedewerker. Centraal in de begeleiding staat het uitgaan van mogelijkheden en krachten. Dit vinden we terug in de basishouding van de supportmedewerker. De supportmedewerker is een coach die zich goed kan inleven in het dagelijks leven van de klant (een expert van het dagelijks leven) en die de klant ondersteunt om zijn zelf opgestelde doelen te behalen. De supportmedewerker richt zich altijd op het gebruikmaken van de sterke kanten van de persoon zelf en het benutten van steun uit de omgeving.

De doelgroep van de interventie Community Support zijn mensen met problemen in hun zelfredzaamheid die onvoldoende steun ervaren van hun sociale netwerk om zichzelf te redden op één of meer levensterreinen, die zelfstandig wonen en een indicatie hebben voor een maatwerkvoorziening vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz), de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) of de Wet op de jeugdzorg.

In evaluatieonderzoek noemen professionals het werken met kleine doelen, steungroepen en het benutten van het eigen netwerk van cliënten als succesfactoren. Cliënten geven de ondersteuning van de professional een hoge score in tevredenheidsonderzoeken. Uit monitoringonderzoek blijkt dat de methode positieve effecten heeft op onder meer het verminderen van eenzaamheid, het vergroten van participatie en het verbeteren van het sociale netwerk.

Databank Effectieve Sociale Interventies

Met betrekking tot armoede heeft de SER in 2017 een advies uitgebracht met als doel de armoede onder kinderen te bestrijden. Daarin worden onder andere de volgende focuspunten genoemd:

- Optimaliseren van het bereik en gebruik van instrumenten zoals kindregelingen, Kindpakketten en toeslagen, zowel voor huishoudens met een uitkering als voor huishoudens met inkomen uit werk.
- Werk is de eerstaangewezen structurele oplossing; 'werk moet lonen' is daarbij een belangrijk uitgangspunt.
- Gerichte inkomensondersteuning, zowel voor werkende minima als mensen met een uitkering.
- Effectiviteit van beleid en instrumenten vergroten. Pas gedragswetenschappelijke inzichten toe: meer aandacht voor direct contact en budget-coaching. Belonen van het nakomen van afspraken is effectiever dan een stapeling van boetes en sancties.
- Monitor iedere innovatie in het veld en evalueer zodat daarvan na afloop door iedereen geleerd kan worden (implementatie ondersteunen).
- Snel hulp bieden aan arme kinderen (en hun ouders). Inzet op preventie van armoede en schulden, maar ook op het voorkomen van terugval.
- Armoedebestrijding is een verantwoordelijkheid van ouders, rijksoverheid en gemeenten samen.
- Om de armoede onder kinderen terug te dringen is een integrale aanpak noodzakelijk met duidelijke afspraken over wie op welk niveau, welke actie moet ondernemen.
- Lokaal maatwerk staat voorop, maar er mogen ook minimumeisen aan gemeenten worden gesteld, bijvoorbeeld over het aanbieden van Kindpakketten.

In het advies worden concrete aanknopingspunten voor gemeentelijk beleid, namelijk:

- Verrijk kennis van de doelgroep. Betrek ook kinderen en jongeren hierbij.
- Verbind concrete doelstellingen aan het tegengaan van niet-gebruik en richt de aandacht vooral op het beter bereiken van werkende minima.
- Verbeter en intensiveer voorlichting over regelingen en vereenvoudig (aanvraag) procedures door onder andere het verlagen van het taalniveau naar A2. Bundel regelingen om versnippering van het aanbod voor kinderen tegen te gaan. Voer een goed herkenbaar Kindpakket in.
- Kies voor ondersteunende regelingen op basis van inkomensgrenzen met een glijdende schaal zodat ook werkenden beter worden ondersteund.
- Creëer een functie van armoederegisseur voor het realiseren van de kwantitatieve doelstellingen op lokaal niveau, zoals: het beter bereiken van de doelgroep, het verbeteren van aanvraagprocedures, het tegengaan van versnippering van het aanbod en dienstverlening, het monitoren van de effectiviteit en het doen van voorstellen voor het ontwikkelen van nieuwe, effectieve werkwijzen. De regisseur is het aan-

spreekpunt voor armoede onder kinderen voor onderwijs, maatschappelijk middenveld en anderen, en zorgt voor afspraken over het afstemmen van hun taken. De rijksoverheid moet deze coördinatiefunctie financieel faciliteren.

- De gevolgen van schulden voor kinderen (bijvoorbeeld bij huisuitzettingen van gezinnen) moeten te allen tijde voorkomen worden. Dit vraagt om vroegsignalering en focus op levensgebeurtenissen en schulden. Bied het huishouden financiële educatie en budget coaching aan om herhaling te voorkomen.
- Mobility mentoring is een kansrijke benadering (zie kader)
- Intensiveer de samenwerking met scholen.

Mobility Mentoring

Heeft als doel mensen te begeleiden naar economische zelfredzaamheid. Mobility Mentoring® wordt toegepast in allerlei programma's. De aanpak kan dan ook het beste worden omschreven als een platform dat organisaties helpt bij de vormgeving van diverse programma's, ook korter durende programma's voor werklozen en mensen die kampen met schulden. Het kan een bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van de generalistische dienstverlening door wijkteams en de brede integrale intakes bij gemeenten. Ook de specialistische hulpverlening in de maatschappelijke opvang, schuldhulpverlening, re-integratie, jeugdzorg en ondersteuning door vrijwilligers kan een ontwikkeling doormaken.

Mobility Mentoring biedt professionals nieuwe perspectieven om het gedrag van hun cliënten met meer compassie te beschouwen en tegelijkertijd de dienstverlening zo te herijken dat deze effectiever en efficiënter wordt.

Platform31

Huurachterstand verminderen door kennisuitwisseling

Om het aantal huurders met een betalingsachterstand te verminderen, moeten woningcorporaties vaker hun ervaringen onderling uitwisselen, zo blijkt uit onderzoek van de HvA (2017).

De HvA heeft een website ontwikkeld voor professionals die een antwoord zoeken op de vraag hoe huurachterstanden voorkomen kunnen worden. www.voorkomenhuurachterstand.nl

Op de website delen corporaties hun ervaringen. Daarbij gaat het niet alleen om best practices, maar ook om hoe ze zijn omgegaan met lastige vragen.

Een succesvolle aanpak houdt rekening met de belangen van corporaties én huurders. Samenwerking tussen corporaties is een tweede sleutel tot succes, maar ook andere organisaties die voor hun klanten onder de vaste lasten vallen, kunnen een rol in die samenwerking spelen.

*lectoraat Armoede Interventies
Hogeschool van Amsterdam*

4.3.4 Werkloosheid bestrijden

Drie werkzame manieren om werkloosheid tegen te gaan:

- Sancties, zoals korting op bijstand of dreigen met begeleidingstraject
- Regelmatig terugkerende klantcontacten, waarin wordt gewezen op baanmogelijkheden, rechten en plichten van cliënt
- Loonkostensubsidies, waarbij lonen van (voormalige) werklozen worden aangevuld

Niet effectief: scholing voor lager opgeleiden en ID-banen (Melkertbanen).

Individuele Rehabilitatie Benadering (IRB)

De Individuele Rehabilitatie Benadering richt zich op mensen met langdurige beperkingen. Het doel is hen te ondersteunen bij hun eigen participatiedoelen, zodat ze kunnen wonen, werken en sociale contacten kunnen hebben zoals zij zelf willen. Dit met zo min mogelijk professionele hulp.

Professionals geven aan dat de methode houvast, duidelijkheid en verbindingen tussen verschillende gebieden biedt. Cliënten zijn over het algemeen positief over de begeleiding met IRB. Ze waarderen de aandacht voor hun eigen wensen en de bewustwording die dat bij hen zelf teweeg brengt.

De interventie Individuele Rehabilitatie Benadering (IRB) is in oktober 2014 erkend als Effectief volgens sterke aanwijzingen door de Erkenningscommissie good practices langdurige ggz.

Databank Effectieve Sociale Interventies

8-fasenmodel

Het 8-fasenmodel is een methode om mensen met hulpvragen op meerdere leefgebieden te ondersteunen met het doelgericht werken aan hun toekomst. Het gaat om een stapsgewijze individuele begeleiding, waarbij de kwaliteiten, het netwerk en de vraag van de cliënt centraal staan.

De primaire doelgroep voor de interventie 8-fasenmodel bestaat uit (jong) volwassen mensen met hulpvragen op meerdere leefgebieden. Daarbij is de interventie bedoeld voor zowel mensen met lichte problematiek als mensen met multiproblematiek. De interventie is geschikt voor vrouwen, mannen, autochtonen, migranten, jongeren en ouderen.

Uit onderzoek blijkt dat de methode vaak gebruikt wordt. Zowel professionals als cliënten noemen als belangrijke voordelen: de praktische insteek, het gestructureerde werken, een grotere betrokkenheid van de cliënt zelf en een betere samenwerking tussen hulpverleners binnen en buiten de instelling.

Databank Effectieve Sociale Interventies

4.3.5 Stimuleren wijk economie

Uit het rapport “Handboek Wijk economie” van Seinpost Adviesbureau BV en Onderzoeksinstituut OTB/TU Delft blijkt dat wijk economie economisch perspectief kan bieden aan de bewoners en ondernemers in een wijk. Versterking van de bedrijvigheid in de wijk kan een positieve invloed hebben op de kwaliteit van de leefomgeving, de leefbaarheid voor de inwoners, de ontwikkeling van het ondernemerschap in de bedrijven en voor andere gebruikers die niet in de wijk wonen. De volgende relaties worden in het handboek genoemd:

- Goed functionerende voorzieningen dragen bij aan de kwaliteit van de wijk. Hierbij is het van belang om een breed aanbod te hebben van verzorgende voorzieningen op wijk- en buurtniveau zoals een supermarkt, groentezaak, kapper, snackbar en

wasserij. Wanneer bepaalde voorzieningen ontbreken, bestaat de kans dat bewoners voor een groot deel van de dagelijkse boodschappen buiten de wijk hun heil zoeken, waardoor het draagvlak voor deze voorzieningen afkalft.

- Werkgelegenheid in de wijk biedt ruimte voor zelfontplooiing van zowel de ondernemers als werknemers in deze bedrijven. Uit studies (Rabobank Amsterdam, 2008; Bulterman et al, 2007) blijkt dat 25%-40% van de wijkbanen door werknemers uit de wijk worden bezet. Bovendien is 30%-50% van de ondernemers zelf woonachtig in de wijk.
- De levendigheid in de wijk wordt vergroot door bedrijven. Ook bevordert deze bedrijvigheid de mogelijkheden tot het opdoen van contacten, waardoor –eerder– lokale netwerken kunnen ontstaan. Sociale contacten binnen de buurt zijn van belang voor de ontwikkeling van mensen; het kan het sociaal kapitaal vergroten.
- Ondernemers zijn actieve deelnemers aan het maatschappelijk verkeer in de wijk. Zij zijn betrokken bij acties om de wijk heel, schoon en veilig te krijgen. Zij treden op tijdens inspraakavonden, kunnen lokale initiatieven sponsoren (in geld of via vrijwilligerswerk).

Bij het beoordelen van initiatieven op het gebied van wijk economie dient wel in het oog te worden gehouden dat arbeidsplaatsen gecreëerd in de wijk lang niet altijd beschikbaar komen voor de bewoners van de wijk.

4.4 'Nieuwe' instroom bevorderen

Hoewel de wetenschap nog steeds verdeeld is over de positieve effecten van mengingsbeleid, is de wetenschap het er vandaag de dag – min of meer – wel over eens dat in Nederland waarschijnlijk wel sprake is van 'lichte' buurteffecten. Hoewel niet hard te maken is dat *individuen* profiteren van herstructurering door sloop en nieuwbouw, heeft het mengen van bewonersgroepen door herstructurering wel aantoonbaar positieve effecten op *de wijk*. Het leidt tot verbetering van de gemiddelde sociaaleconomische status van bewoners, van het gemiddelde inkomen en van de kwaliteit van de woningvoorraad. Het werkt positief op de objectieve en de subjectieve veiligheid, het wederzijds begrip tussen bevolkingsgroepen en de leefbaarheid van buurten, het versterkt het draagvlak voor voorzieningen en leidt tot minder onderwijssegregatie (want meer gemengde scholen). Tot slot komt het de uitstraling en de reputatie van de wijk ten goede (Platform31).

Er zijn verschillende mogelijkheden om 'nieuwe' instroom te bevorderen en daarmee te zorgen voor een (iets) meer gemengde bevolking in een wijk. In deze paragraaf geven we een overzicht van mogelijke maatregelen en sturingsmogelijkheden die een verandering van de bevolkingssamenstelling kunnen bewerkstelligen. We zeggen hierbij niks over de toepasbaarheid of wenselijkheid van deze ingrepen voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt.

4.4.1 Sloop/nieuwbouw

Algemene herstructureringsingrepen van wijken (onttrekkingen en nieuwbouw van woningen) hebben overwegend gunstige effecten op leefbaarheid en veiligheid. Na afloop van de herstructurering ebben deze resultaten op sommige punten echter weg.

Verschuiven onderzoeken tonen aan dat herstructurering eveneens gevolgen heeft voor de bevolkingssamenstelling van een gebied: het aandeel huishoudens met lage inkomsten neemt af en het aandeel niet-westerse migranten neemt minder snel toe. Deze effecten zijn

het sterkst bij specifieke herstructurering waarbij huurwoningen worden vervangen door koopwoningen. Ook het Planbureau voor de Leefomgeving heeft geconcludeerd dat de herstructurering van bestaande stadswijken succesvol kan worden ingezet voor een grotere menging van de wijkbevolking naar inkomen en huishoudenssamenstelling (Van Dam et al. 2010).

4.4.2 Woonruimteverdeling

- Voorrang, weren, screening, bijvoorbeeld op basis van de Rotterdamwet:
 - Weren door inkomenseis (artikel 8) óf inkomen uit werk, óf tenminste 6 jaar voorafgaand aan de aanvraag onafgebroken in de stadsregio wonen: de inkomenseis geldt alleen voor vestigers van buiten
 - Voorrang op sociaaleconomische gronden (artikel 9), bijv. opleidingsniveau, beroep, huishoudenssamenstelling
 - Screening woningzoekende huurders (artikel 10) ter beperking van overlast gevend en crimineel gedrag
- Gebruik maken van vrije beleidsruimte toewijzing
 - Inkomensgrenzen bij toewijzing

Op grond van het Besluit Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting (BTIV) moeten woningcorporaties ten minste 90% van de vrijkomende sociale huurwoningen toewijzen aan de doelgroep. Ofwel ten minste 80% moet worden toegewezen aan huishoudens met een inkomen tot 5.1, 2, b (prijsspeil 2016) en 5.1, 2, b bij prijspeil 2017. Deze inkomensgrens wordt per 1 januari aangepast met dezelfde ontwikkeling als het referentie-inkomensijkpunt voor meerpersoons-ouderenhuishoudens in de huurtoeslag. Woningcorporaties kunnen samen met andere corporaties aan de Autoriteit Woningcorporaties vragen om een lager percentage dan 80% voor toewijzing van sociale huurwoningen aan de doelgroep.

Tot en met 2020 kan ten hoogste 10% van de vrijkomende sociale huurwoningen worden toegewezen aan huishoudens met een inkomen tot 5.1, 2, b (prijsspeil 2016) en 5.1, 2, b bij prijspeil 2017. De 10% sociale huurwoningen die overblijft, mogen woningcorporaties vrij toewijzen. Hierbij moeten wel de geldende voorrangregels uit de plaatselijke huisvestingsverordening en de voorrangregels uit het BTIV in acht genomen worden.

Bij de toewijzing van een sociale huurwoning is geen inkomenstoets vereist wanneer (een lid van) het huishouden beschikt over een zorgindicatie voor verblijf of voor assistentie bij algemene dagelijkse levensverrichtingen, studenten (meer precies een- of tweepersoonshuishoudens van personen die voltijds studeren aan een universiteit, hogeschool of MBO-instelling, en (voltijds) promovendi) en vergunninghouders in het kader van de taakstelling van de gemeente.

- Informele vormen van screening en woonruimtebemiddeling, zoals:
 - Toewijzing op leefstijl (Doff, Ouwehand 2012)
 - Wachtkamermodel (Woonbron, Beverwaard)
 - Het verplichten van woonbegeleiding voor kwetsbare bewoners (Holendrecht).
- Directe toewijzing (statushouders, uitstromers instellingen/maatschappelijke opvang)
- Tijdelijk stopzetten instroom urgenten.

De Springlevende Wijk

In de Springlevende Wijk zetten studenten zich in voor de leefbaarheid van de wijk.

In opdracht van een woningcorporatie en gemeente en samen met Academie van de Stad, bewoners en wijkorganisaties bedenken studenten relevante en waardevolle deelprojecten in de wijk en zetten die op. Ter ondersteuning van hun rol als studentcoördinator krijgen ze een woning met voorrang en huurkorting in de betreffende wijk. Zo dragen de studenten als medebewoner bij aan hun eigen buurt.

Academie van de stad

4.4.3 Aanpassingen huurbeleid

Woningcorporaties hebben verschillende mogelijkheden om middels het huurbeleid de instroom van huurders te beïnvloeden, namelijk via:

- Streefhuurbeleid, waaronder:
 - Woningen liberaliseren, naar de vrije sector brengen (mogelijkheden beperkt door WWS-punten die maximaal redelijke huurprijs bepaald)
 - Streefhuren sociaal segment differentiëren
- Aanpakken scheefwonen (inkomensafhankelijke huurverhoging, regelingen als van groot naar beter, wooncoaches, seniorenmakelaars)

4.4.4 Verkoop corporatiewoningen

Het mengen van koop- en huurwoningen in buurten die minder populair zijn in de grootste omgeving kan tot stand gebracht worden door middel van de verkoop van sociale huurwoningen. De doelgroep die hierbij wordt gehanteerd zijn de sociale stijgers in de buurt, voormalige huurders die verder gaan in hun wooncarrière (Koopman, 2010). De waardering van een buurt kan door het vasthouden van deze stijgers vergroot worden. Het effect op de prijsvorming blijft in buurten met een mindere reputatie minimaal, omdat de schaarste van een woningtype bepalend is voor de prijs (Koopman, 2010). Het aantrekken van gezinnen, middeninkomens en welgestelde senioren blijft prioriteit, omdat dit ten goede komt aan de economische draagkracht van een gebied (VROM, 2000).

Onderzoek van SCP heeft aangetoond dat de verkoop van sociale huurwoningen in de periode 2007-2010 geen significant gunstige of ongunstige effecten had op leefbaarheid en veiligheid. Ook waren er geen effecten op sociale cohesie en de tevredenheid met de woonomgeving. Als mogelijke verklaring geeft het SCP hiervoor dat de verkoop van sociale huurwoningen voornamelijk in gebieden met een relatief ongunstige leefbaarheid heeft plaatsgevonden. Onderzoek van SCP heeft aangetoond dat de verkoop van sociale huurwoningen nauwelijks effect heeft op de samenstelling van de bevolking.

In 2013 trok het SCP uit ander onderzoek voorzichtig de conclusie dat de verkoop van sociale huurwoningen vooral gunstig is indien dit gebeurt in betere wijken. Verkoop van sociale huurwoningen hoeft niet gunstig uit te pakken als dit in wijken met (grote) leefbaarheidsproblemen gebeurt. Hiervoor wordt ook in andere (case-studies (Van Hoesel 2011; Visser en Uytterlinde 2012) gewaarschuwd: als het verkochte bezit van matig onderhoud is en de nieuwe eigenaars een niet al te sterke inkomenspositie hebben, kan dit juist leiden tot verpaupering van de woningen en een achteruitgang van de leefbaarheid.

Onderzoek van Rigo (2014) naar de verkoop van huurwoningen liet andere uitkomsten zien, namelijk dat de verkoop van huurwoningen in de periode van 2006 tot 2012 in veel gevallen is samengegaan met een verbetering van de leefbaarheid. In buurten waar werd verkocht, ontwikkelde de leefbaarheid zich meestal beter dan in vergelijkbare buurten waar niet werd verkocht. Er bleek wel enige massa in het aantal verkochte woningen in een buurt nodig te zijn om meetbare verschillen te vinden en dan nog zijn het geen grote effecten. Verkoop van corporatiewoningen verandert de leefbaarheid dus niet in één keer van 'matig' naar 'positief', maar het kan wel een positieve invloed hebben op de aantrekkelijkheid van de buurt.

Hoewel de bevindingen overwegend positief zijn, zijn er wel verschillen tussen typen buurten. Op landelijk niveau is bijvoorbeeld geen aantoonbaar positieve ontwikkeling van de leefbaarheid gevonden die samenhangt met verkoop in buurten met vooral flats uit de jaren 1960-'70 en in buurten met vooral vroeg naoorlogse gestapelde woningen (veelal portiekflats). In enkele specifieke buurten werd dit effect wel gevonden. Namelijk in de stedelijke, vooroorlogse buurten met etagebouw en vooroorlogse buurten met laagbouw én laagbouwbuurten uit de '60-'70 (doorzonwijken) en de jaren '70-'80 (bloemkoolwijken).

De positieve verandering van de leefbaarheid bij verkoop blijkt in het bijzonder samen te hangen met een verandering van de samenstelling van de bevolking in een buurt. Door verkoop aan nieuwe bewoners ontstaat een minder eenzijdige samenstelling van de bevolking en dat resulteert gemiddeld genomen in een verbetering van de leefbaarheid. Er is wel een risico van een waterbedeffect.

4.5 Interventies kiezen

Het kiezen van de juiste interventies is geen gemakkelijke opgave. Interventies moeten aansluiten bij zowel de doelgroep als de betrokken organisaties en de politieke, economische, sociale en technologische ontwikkelingen. Ook moet rekening gehouden worden met de werkbaarheid. Interventies staan in de meeste gevallen niet op zichzelf, maar kunnen invloed hebben op andere interventies die al dan niet tegelijkertijd worden ingezet. Daarnaast hebben verschillende partijen verschillende rollen of taken (denk aan uitvoerders, inspecties, handhavers), wat betekent dat er afspraken moeten worden gemaakt en dat er draagvlak gecreëerd moet worden.

4.5.1 Een hulpmiddel

De interventiepiramide is een hulpmiddel om die interventie(s) te kiezen die het beste aansluit(en) op motieven van de doelgroep om regels te overtreden. De piramide geeft dus handvatten om keuzes te maken voor interventies waarmee ongewenst gedrag kan worden afgeremd en gewenst gedrag bevorderd.

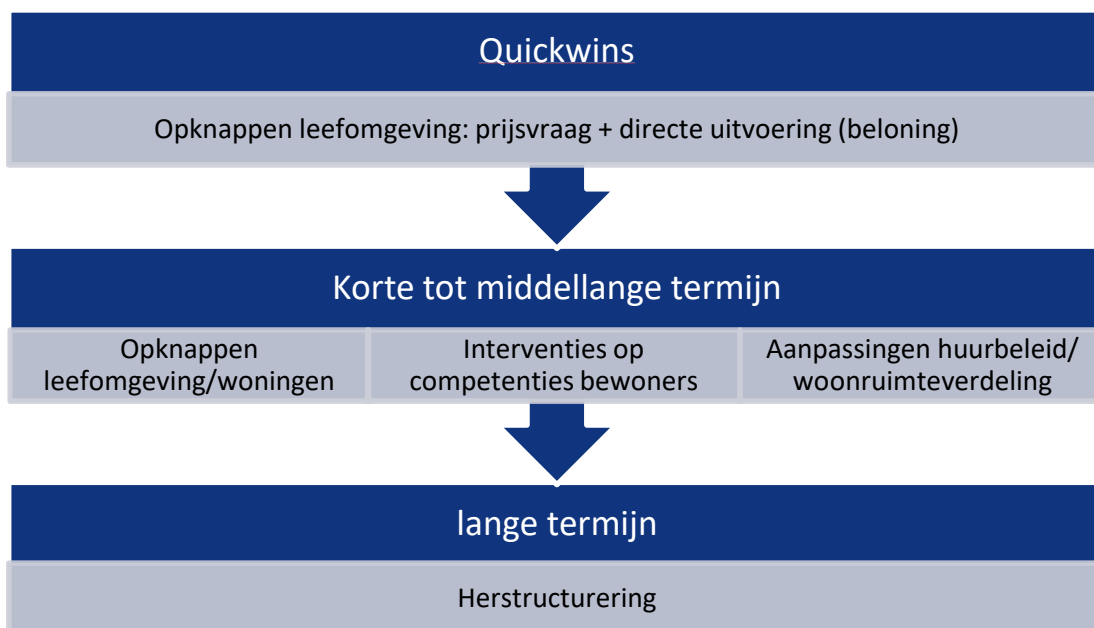

Onderin de piramide staan werkwijzen die een breed en langdurig effect hebben, het meest inwerken op norm-internalisatie (het eigen maken van de norm) en het minst belastend zijn voor burgers en bedrijven. Helemaal in de punt staat handhaving in de vorm van controleren en sanctioneren. Dit is met name van belang als stok achter de deur. Effecten van sancties zijn alleen gunstig zolang de handhaving actief is, bovendien gaat het om een aanpak die doorgaans ingrijpender is voor burgers en bedrijven. Daarnaast is handhaving voor de overheid een kostbaar middel dat gedoseerde inzet vergt (CCV).

4.5.2 Volgorde van interventies

De interventiepiramide laat zien dat het wegnemen van irritaties bij de doelgroep een brede en langdurige verandering als effect kan hebben en het minst belastend is voor de doelgroep. Wat dat betreft bestaat er enige overeenkomst met de gedachte dat het noodzakelijk is om het vertrouwen van bewoners te herstellen/versterken, voordat verdere (ingrijpende) acties ondernomen worden en inzet van bewoners verlangd wordt.

Bij de keuze van interventies raden we dan ook aan om weloverwogen keuzes te maken wat betreft de volgorde waarin toekomstige interventies worden ingezet. Om het gewenste effect te behalen, raden wij aan om de gekozen interventies te verbinden aan een termijn waarop ze ingezet worden. In navolgende figuur geven we, zonder te streven naar volledigheid, onze ideeën weer van hoe een dergelijke aanpak er in de praktijk uit zou kunnen zien.

5 Hoe nu verder?

5.1 Waar staan we nu?

In de voorgaande hoofdstukken zijn verschillende stappen voor het programmatisch werken in de Wildeman- en Blomwijckerbuurt aan bod gekomen (zie ook paragraaf 1.3).

✓ **Zien**

Aan de hand van verschillende instrumenten (sociale index, kaartentool, inventarisatie interventies) hebben we een beeld van de buurt geschetst (wat zien we in de buurt).

✓ **Vinden**

We hebben buurtgegevens genormeerd en een SWOT-analyse opgesteld (wat vinden we ervan; sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen).

✓ **Ambiëren**

Op basis van wat we zagen en wat we daarvan vonden hebben we een visie voor de buurt in 2025 opgesteld en de daarbij behorende sub- en SMART doelen geformuleerd.

Op dit moment is de Wildeman- en Blomwijckerbuurt toe aan de laatste stap: DOEN.

5.2 Aanbevelingen voor vervolg

Gezien de resultaten van voorliggend onderzoek geven wij de volgende aanbevelingen voor het vervolgtraject:

Met betrekking tot het programma

- Doorgaan met uitvoeren van het programma dat er ligt. Het lopende programma prioriteren en waar nodig aanpassen op basis van de gezamenlijk opgestelde doelen voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt.
- Lopende interventies tegen het licht houden met de werkzame principes en opgestelde doelen als beoordelingskader. Met andere woorden, de lopende interventies laten doorlopen of stopzetten, afhankelijk van hun (te verwachten) werkzaamheid en hun bijdrage aan het behalen van de doelen die op basis van de buurtfoto zijn opgesteld.
- Nieuwe interventies inzetten waar dat nodig is. De in hoofdstuk 4 beschreven werkzame principes en voorbeeld interventies dienen ter inspiratie en als handvat bij het opstellen van eventuele nieuwe interventies.
- Monitoren van de staat van de buurt. De Sociale index is hiervoor een geschikt instrument. Enkele aandachtspunten voor de Sociale index komen in de volgende paragraaf aan bod.
- Monitoren van interventies.

Met betrekking tot het proces

- Foto maken van actoren in de buurt en de bijbehorende rollen. Belangrijke voorwaarde voor een effectief programma is de samenwerking en afstemming tussen alle partijen die in de buurt werkzaam zijn. Door naast de foto van de buurt ook een foto van de huidige "organisatie" te maken wordt inzichtelijk waar meer of minder coördinatie en afstemming nodig is, welke partijen waar bij betrokken zijn, wie de verantwoordelijkheid heeft en wie de aanjager is.
- Overleg- en afstemmingsstructuur in het leven roepen waar alle in de buurt aanwezige actoren vertegenwoordigd zijn, waarbinnen afspraken gemaakt worden ten aanzien van verantwoordelijkheden en overige rollen.

5.3 Aandachtspunten monitoring met Sociale index

De eerste sociale index voor de Wildeman- en Blomwijckerbuurt, is gemaakt in het kader van de 'buurtfoto'. Deze index is opgesteld op basis van bestaande beschikbare gegevens die waar nodig genormeerd zijn ten opzichte van het Amsterdams gemiddelde.

Ten aanzien van een eventuele update van de Sociale index voor de buurt geven we de volgende aandachtspunten mee:

- Gezien de gedurende dit onderzoek opgestelde visie is het de overweging waard of een normering t.o.v. het Amsterdams gemiddelde gewenst blijft.
- Registreer op buurtniveau over vervuiling en onderhoud van de openbare ruimte (bijvoorbeeld d.m.v. een buurtschouw)
- Verzamel op buurtniveau kwantitatieve gegevens over gezondheid, discriminatie, (bereidheid tot) vrijwilligerswerk en mantelzorg, eenzaamheid, sociale contacten en sociaal-culturele participatie (bijvoorbeeld d.m.v. enquête)

Bijlage 1 Overzicht indicatoren sociale index

Indicatoren competenties bewoners		Bron	Jaar
Opleiding	18-23 jaar: % met startkwalificatie	BBGA	2017
	18-23 jaar: % schoolgaand	BBGA	2017
	18-23 jaar: % laag opgeleide schoolverlaters	BBGA	2017
	Deelname VVE (%) van geïndiceerden	BBGA	2017
	% laagopgeleide ouders PO-leerlingen	BBGA	2017
Gezondheid			
	% met AWBZ-indicatie 2015	Buurtmonitor	2015
	Geneesmiddelengebruik 2015	Buurtmonitor	2015
Inkomen	% minimajongeren (120% WSM en weinig vermogen)	BBGA	2017
	% minimajongeren langdurig (120% WSM en weinig vermogen)	BBGA	2017
	% Minimahuishoudens (120% WSM en weinig vermogen)	BBGA	2017
	% Minimahuishoudens 3 jaar of langer (120% WSM en weinig vermogen)	BBGA	2017
	Aandeel 18-plussers in schuldhulpverlening	BBGA	2017
	Bijstandsgerechtigden (%)	BBGA	2017
Indicatoren leefomgeving		Bron	Jaar
Veiligheid	Veiligheidsgevoel overdag	BBGA	2017
	Veiligheidsgevoel 's avonds	BBGA	2018
	Overlast criminaliteit	BBGA	2019
	Aantal verdachten per 1.000 inwoners	Buurtmonitor	2016
	Aantal verwijzingen naar bureau HALT per 1.000 13-17 jarigen	Buurtmonitor	2015
	Meldingen criminaliteit	Politie	2017
	Woningen	Uiterlijk woningen	BBGA
Onderhoud woningen buurt		BBGA	2017
Tevredenheid eigen woning		BBGA	2017
Tevredenheid met de eigen corporatiewoning		BBGA	2017
Onderhoud eigen woning		BBGA	2017
Conditie score woningen		Corporaties	2017
Aandeel energielabel A-B-C		AFWC	2017
Overlast	Parkeeroverlast	BBGA	2017
	Overlast verkeersdruk	BBGA	2017
	Overlast verkeerslawaaï	BBGA	2017
	Overlast: burens	BBGA	2017
	Overlast: andere groepen mensen	BBGA	2017
	Overlast: horeca	BBGA	2017
	Politiemeldingen overlast personen	Politie	2017

Vervuiling	Schoon straten en stoepen	BBGA	2017
	Schoon groen	BBGA	2017
	Schoon speelvoorzieningen	BBGA	2017
	Overlast vervuiling	BBGA	2017
Openbare ruimte	Onderhoud straten en stoepen	BBGA	2017
	Onderhoud groen	BBGA	2017
	Onderhoud speelvoorzieningen	BBGA	2017
	Buurt: Tevredenheid met eigen buurt	BBGA	2017
	Uiterlijk woonomgeving	BBGA	2017
	Uiterlijk groen	BBGA	2017
Voorzieningen	Aanbod winkelveorzieningen	BBGA	2017
	Aanbod buurthuizen en wijkcentra	BBGA	2017
	Aanbod buurthuizen en wijkcentra 65+	BBGA	2017
	Aanbod zorgvoorzieningen	BBGA	2017
	Aanbod zorgvoorzieningen 65+	BBGA	2017
	Speelvoorzieningen	BBGA	2017
	Aanbod parkeervoorzieningen	BBGA	2017
	Aanbod fietsparkeervoorzieningen	BBGA	2017
	Aanbod openbaar vervoer	BBGA	2017
	Aanbod openbaar vervoer 65+	BBGA	2017
	Aanbod basisscholen	BBGA	2017
	Horeca-aanbod	BBGA	2017
	Aanbod Sportgelegenheden	BBGA	2017
	Indicatoren meedoen		Bron
Sociaal-economisch	Geregistreerde werkosheid (%)	BBGA	2017
	% Betalingsachterstand - Vroeg eropaf (18+)	BBGA	2017
Maatschappelijk	Betrokkenheid buurtbewoners	BBGA	2017
Indicatoren binding		Bron	Jaar
Familiariteit	Thuisvoelen	BBGA	2017
	Omgang groepen mensen in de buurt	BBGA	2017
Binding buurt	Mutatiegraad corporaties	Corporaties	2017
	Aandeel huurwoningen	BBGA	2017
Vertrouwen toekomst	Toekomstverwachting	BBGA	2017

Bijlage 2 Kaartlagen in kaartentool

<https://arcg.is/0008HO>

Eigendom
Aantal woningen
Aantal huishoudens
Aantal bewoners
Aandeel 1-persoons huishoudens
Aandeel 2-persoons huishoudens
Aandeel 3-4-persoons huishoudens
Aandeel huishoudens meer dan 5 personen
Aandeel 0-9 jaar
Aandeel 10-19 jaar
Aandeel 20-39 jaar
Aandeel 40-59 jaar
Aandeel 60 jaar en ouder
Leefbaarheidssituatie 2016
Openstaande sociale klachten: zorg
Openstaande sociale klachten: woonfraude
Openstaande sociale klachten: overlast met zorg
Openstaande sociale klachten: overlast
Energie label
Aantal klanten met huurachterstand
Som van openstaand saldo huurschuld
Oppervlakte WWS
Gemiddelde wachttijd
Aantal toewijzingen Woningnet
Gemiddelde WOZ-waarde
Gemiddelde huurprijs
Gemiddelde leeftijd hoofdbewoner
Aantal woningen direct toegewezen aan zorginstellingen
Aandeel niet-westerse allochtonen
Aandeel eenoudergezinnen